

มโนทัศน์ หลี่ ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอเยว่น”

Representation of Confucianism’

Li in “Beijing Quadrangle”

อภิญญา ศิริวรรณ¹ | Apinya Siriwan

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งอภิปราย “ชื่อเหอเยว่น” สถาปัตยกรรมจีนโบราณ เรือนล้อมลานสี่ประสาน ในฐานะสัญลักษณ์สะท้อนความสำคัญของ “หลี่” หรือ ระเบียบขงจื๊อ ตามแนวคิดปรัชญาขงจื๊อ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการจัดระเบียบสังคมที่ลดหลั่นมีช่วงชั้น แตกต่างตามสถานภาพ ชนชั้น เพศ วัย ให้สามารถประสานเชื่อมโยงอยู่ภายในพื้นที่เดียวกันได้อย่างกลมเกลียวสมดุล ผ่านการจัดผังเรือนพักอาศัยที่ชื่อว่า ชื่อเหอเยว่น มโนทัศน์ “หลี่” ในสถาปัตยกรรมชื่อเหอเยว่น แสดงให้เห็นผ่านผังหมู่เรือนที่เรียงตัวอย่างมีแบบแผน ตามลำดับชั้น สัมพันธ์กับสถานภาพ บทบาท หน้าที่ เพศ วัย ที่แตกต่างกันของผู้อยู่อาศัย การจัดพื้นที่ภายในของหมู่เรือนชื่อเหอเยว่น ทั้งขนาด รูปแบบ ตำแหน่ง ทิศทาง บ่งชี้กำหนด และจัดระเบียบผู้อยู่อาศัยให้อยู่ในตำแหน่งที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ ตามคู่ความสัมพันธ์ทางสังคมจีน ฐานานุศักดิ์ของเรือนอาคารที่มีลำดับชั้นสูงสุด คือ เรือนประธาน ใช้ประโยชน์เป็นที่บูชาบรรพบุรุษ และเป็นที่พักอาศัยสำหรับเจ้าของบ้านซึ่งเป็นเพศชาย บุตรชายจะอาศัยอยู่ในเรือนปีกข้างตะวันออกและตะวันตก ส่วนบุตรสาวอาศัยอยู่ในเรือนครอบท้ายซึ่งมีขนาดเล็กและเป็นพื้นที่ชั้นในที่สุด บรรวาระว่าไพร่พักอาศัยในเรือนกลีบด้านซึ่งเป็นพื้นที่ชั้นนอก มีสุขภาวะในการอยู่อาศัยต่ำที่สุด ลักษณะการจัดเรียงตัวของหมู่เรือนอาคารภายในชื่อเหอเยว่น สะท้อนการจัดระเบียบสังคมที่มีการแบ่งช่วงชั้น

¹อาจารย์สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ติดต่อได้ที่: hzlin.siri@gmail.com

¹Lecturer, Program in Chinese, Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University, e-mail: hzlin.siri@gmail.com

ซึ่งผู้ชายมีอำนาจเหนือผู้หญิง ผู้อาวุโสมีอำนาจเหนือกว่าผู้ด้อยอาวุโส นายมีอำนาจเหนือ บ่าวไพร่ สถานภาพความสำคัญของบุคคลในครอบครัวไม่เพียงสะท้อนให้เห็นในตำแหน่ง แห่งที่ของผังหมู่เรือนชื่อเหอหยวน ทั้งยังแสดงให้เห็นในองค์ประกอบอื่น เช่น ลักษณะ หลังคา ขนาดและความสูงของเรือนอาคารและห้อง การประดับตกแต่ง การปฏิบัติตาม แบบแผนข้อกำหนดที่สอดคล้องกับสถานภาพของผู้คนที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความกลมเกลียว ของสังคมและครอบครัวที่มีระบบชนชั้นภายใต้แนวคิดปิตาธิปไตยในระบบศักดินา อันเป็น รากฐานที่บ่มเพาะความมั่นคงให้กับสังคมและวัฒนธรรมจีนมาถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ: การจัดระเบียบทางสังคมแบบมีช่วงชั้น ชื่อเหอหยวน ปิตาธิปไตย สถาปัตยกรรมจีน ชาติ

Abstract

This academic article discusses how "Siheyuan" – also known as the Beijing Quadrangle–symbolizes the significance of "li," the Chinese tradition system that aligns with Confucian philosophy. It is an important mechanism for organizing a hierarchical society with varying statuses, genders, and ages so that the residents can live harmoniously and balance under the same roof by planning a house called Siheyuan. The concept of "li" is reflected in the Siheyuan architecture through the plan of houses arranged in a hierarchical pattern concerning the residents' different statuses, roles, duties, genders, and ages. The arrangement of the internal space of the residences, including size, form, position, and direction, indicates and organizes their residents in positions consistent with the residents' roles and responsibilities defined by Chinese social relations. The highest rank of the establishment is the main house, which serves as an ancestor worshipping place and a residence of male homeowners; whereas, sons lived in the eastern and western side houses. As for daughters, they lived in the smaller house located in the most inner area. The servants lived in the inverted house in the outer area, where they had the lowest living conditions. The

มโนทัศน์ หลี่ ในสถาปัตยกรรมจีน “ซีอเหอยวน”

arrangement of the buildings within Siheyuan reflects a stratified society in which men had power over women, elders had more power than their subordinates, and masters had power over their servants. The important status of each person in the family is not only reflected in the layout of the Siheyuan houses but also in other elements such as the roof style, the size and height of the buildings and rooms, and their decorations. Compliance with patterns corresponding to the different residences' statuses brings harmony in society and family with a class system under the patriarchal concept of feudalism, the foundation that has fostered stability for Chinese society and culture up to the present.

Keywords: Social Organization, Siheyuan Beijing Quadrangle, Patriarchy, Chinese Architecture, Li

บทนำ

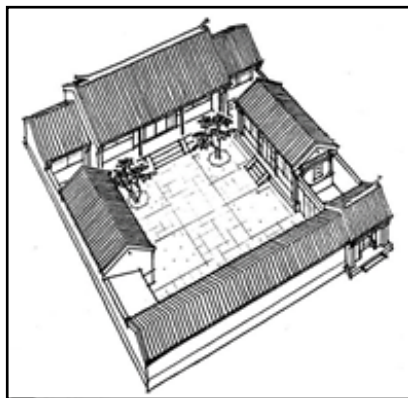
มโนทัศน์ “หลี่ (礼)” หรือ ระบบขนบจารีต นับเป็นกลไกสำคัญในการสร้างชุมชนมีมนุษยธรรม “เหริน (仁)” อันงดงาม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของปรัชญาขงจื๊อให้ปรากฏ โดยมุ่งผลักดันสังคมอุดมคติอันมีระเบียบแบบแผนเชิงสุนทรียะที่มี “เหอ (和)” หรือ ความกลมเกลียวสมดุลงานให้เกิดขึ้นทั้งในด้านสุนทรียศาสตร์และจริยศาสตร์ อันถักทอขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์หลายรูปแบบ ต่างสถานภาพชนชั้น ที่ปะทะสังสรรค์กัน ข้อเสนอเชิงจริยธรรมของปรัชญาขงจื๊อเริ่มต้นบนระบบความสัมพันธ์พื้นฐานทางสังคมที่ลดหลั่นแบ่งช่วงชั้นระหว่างมนุษย์ 5 คู่ ได้แก่ บิดา-บุตร สามเณร-ภรรยา พี่-น้อง เพื่อน-เพื่อน ผู้ปกครอง-ผู้ใต้ปกครอง โดยมุ่งเชื่อมโยงคู่ความสัมพันธ์อันยิ่งใหญ่ทางสังคมทั้ง 5 ที่แตกต่างกันเหล่านี้ ให้ถักทอเป็นชุมชนมนุษย์ที่มีสภาวะสมดุลกลมเกลียวอันเกิดจากมนุษยธรรมอันเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความอารมณดีดาระหว่างกันของมนุษย์ ให้แสดงออกต่อกันได้อย่างเหมาะสมงดงามเช่นเดียวกัน (สุวรรณา สถาอนันท์, 2562: 65-67) โดยอาศัยเครื่องมืออันทรงพลังอย่าง “หลี่” เป็นกลไกสำคัญในการเคลื่อนขยับนำพาให้สังคมอุดมคติอันเป็นระเบียบแบบแผนและกลมเกลียวสมดุลงานดั่งปรารถนาเกิดขึ้น

เหตุที่ หลี่ ประสานสร้างสังคมที่แบ่งแยกชนชั้นให้เกิดความกลมเกลียวสมดุลมีระเบียบแบบแผนขึ้นได้ ก็ด้วยเพราะ หลี่ คือ วิถีปฏิบัติระหว่างมนุษย์ เป็นกรอบแบบแผนความประพฤติและจริยธรรม ประดุจกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานทางสังคม และครรลองอันถูกต้องดีงาม ที่คอยชี้แนะกำกับให้มนุษย์ในแต่ละคู่ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันตามสถานภาพทางสังคมได้ยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อให้สามารถแสดงออกซึ่งคุณลักษณะอันดีงามตามแต่ละคู่ความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดไว้แล้วนั้นอย่างถูกต้องเหมาะสมและงดงามที่สุดปราศจากการละเมิดล่วงล้ำในสิทธิและบทบาทหน้าที่อันไม่ใช่ของตน (Wei Jianwu, 2021: 1-13) ทำให้การอยู่ร่วมกันของมนุษย์กลายเป็นชุมชนมนุษย์ที่สมดุลกลมเกลียวไม่แปร่งปร่า ประดุจหลากรสประสานจนกลมกล่อมกลายเป็นอาหารโอชะ หลากเสียงประสานจนกลมกลืนกลายเป็นดนตรีเสนาะ กล่าวได้ว่า คุณลักษณะพิเศษอันเด่นชัดของ หลี่ คือ การเป็นแบบแผนข้อกำหนดแบ่งแยกตามลำดับชั้นของผู้คนอย่างเคร่งครัดชัดเจน ทั้งบทบาทชนชั้น และสถานภาพ ไม่ผิดจากที่ Qin Hongling (2003: 26) ได้ระบุว่า หลี่ เป็นภาพสะท้อนที่แสดงออกให้เห็นถึงลำดับชั้นทางสังคมตามคู่ความสัมพันธ์และหลักคู่ความสัมพันธ์ของสังคมจีนอย่างชัดเจนที่สุด ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สังคม รัฐ ไม่ว่าจะเป็นเครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย การเดินทาง ทุกมิติชีวิตล้วนเกี่ยวพันผูกเชื่อมอยู่กับ หลี่ ที่แบ่งแยกลำดับชั้นทางสังคมของผู้คนอยู่เสมอ

ภายใต้ชุดความสัมพันธ์ทางสังคม 5 คู่ ตามแนวคิดปรัชญาขงจื้อ ปรากฏคู่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวถึง 3 คู่ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา-บุตร สามิ-ภรรยา พี่-น้อง สะท้อนให้เห็นทัศนะของขงจื้อที่ให้คุณค่ากับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการจัดระเบียบสังคมโดยเริ่มต้นจากสถาบันพื้นฐานอย่างสถาบันครอบครัว ปรัชญาสำนักขงจื้อเห็นว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด ที่เป็นต้นแบบให้กับรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมอื่นในระดับที่สูงขึ้น เป็นรากฐานสำคัญทางจริยธรรมในการสร้างชุมชนมีมนุษยธรรมอันงดงามให้ปรากฏ อันจะพัฒนาไปสู่ชุมชนมนุษย์ที่งดงามในระดับที่สูงขึ้นต่อไป โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับบุตร เป็นคู่ความสัมพันธ์ที่ขงจื้อให้ความสำคัญยิ่งด้วยถือเป็นแก่นแกนเบื้องต้นแห่งความเป็นมนุษย์ เป็นความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นจนไม่อาจละทิ้งได้ เนื่องจากแฝงไว้ด้วยนัยของการสืบทอดสายเลือดวงศ์ตระกูลให้คงดำเนินอยู่ต่อไป (เอกพลณัฐ ญัฐพิทธานท์, 2553: 168, 172, 175-177) ทั้งยังเป็นต้นแบบเทียบเคียงให้กับความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างผู้ปกครอง-ผู้ใต้ปกครอง ที่จักรพรรดิหรือเจ้า

มโนทัศน์ หลั ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอหยวน”

ผู้ครองนครรัฐเปรียบเสมือนบิดา ประชากรราษฎรประดุจดังบุตร ทั้งนี้ ความเป็นระเบียบแบบแผนอันเกิดจากการยึดปฏิบัติตาม หลั ที่ถูกกำหนดไว้ตามสภาพเพื่อบ่มให้สภาวะกลมเกลียวสมดุลในครอบครัวเกิดขึ้นนั้น สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนในสถาปัตยกรรมจีนโบราณที่เรียกว่า ชื่อเหอหยวน (四合院; Beijing Quadrangle)

ภาพที่ 1: แผนผังเรือนชื่อเหอหยวนแบบพื้นฐาน 1 ลาน

ที่มา: Wang Qiming (2013)

ภาพที่ 1 คือ ชื่อเหอหยวน สถาปัตยกรรมที่พักอาศัยดั้งเดิมของจีนในรูปแบบเรือนล้อมลาน เป็น “บ้าน” ที่ประกอบด้วยเรือนอาคาร 4 หลัง เรียงตัวล้อมประสาณกันอยู่ในทิศทั้ง 4 ได้แก่ ทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก เกิดเป็นพื้นที่ลานโล่งกลางกลุ่มเรือน โดยเรือนอาคารทั้ง 4 เปิดหันเข้าสู่ลานกว้างที่อยู่ตรงกลาง ทั้งนี้ ธรรมชาติของสถาปัตยกรรมที่พักอาศัยแบบชื่อเหอหยวนนั้น ไม่ใช่ที่อยู่อาศัยสำหรับคนเพียงสองสามคน หากแต่ดำรงอยู่เพื่อตอบสนองรองรับการอยู่ร่วมชายคาอาศัยในพื้นที่เดียวกันของสมาชิกหลากหลายรุ่นแบบครอบครัวขยาย (Wang Qiming, 2013: 70) ชื่อเหอหยวนจึงสะท้อนภาพระบบครอบครัวแบบปิตาธิปไตยภายใต้สังคมศักดินาจีน ที่ยึดมั่นในค่านิยมดั้งเดิมอย่างปรัชญาขงจื้อที่ปลูกฝังให้เคารพในระบบอาวุโส เชิดชูบรรพบุรุษ และให้ความสำคัญกับการแบ่งแยกลำดับชนชั้นทางสังคมอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่ง ทิศทาง แผนผังการจัดวางหมู่เรือนอาคาร (Orientation) ขนาดพื้นที่ การจัดการพื้นที่เพื่อรักษาความเป็น

ส่วนตัว และฐานานาคัณฑ์ที่แตกต่างกันของเรือนอาคารภายในแต่ละหลัง ล้วนเป็นสัญญาณที่สื่อสะท้อนบ่งบอกถึงคู่ความสัมพันธ์ที่สลับหล่นเป็นช่วงชั้นตามสถานภาพทางสังคม ระดับอำนาจบารมี ลำดับอาวุโสในครอบครัว รูปแบบความสัมพันธ์และความใกล้ชิดแน่นแฟ้นของสมาชิกในครอบครัว ผู้ซึ่งอาศัยอยู่ร่วมกันในชื่อเห่ย่วนที่แตกต่างกันนั้นอย่างชัดเจน

ชื่อเห่ย่วนเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สะท้อนภาพมโนทัศน์ “หลี่” ที่ดำรงอยู่ในทุกมิติการใช้ชีวิตของสังคมจีนให้เห็นอย่างเด่นชัด รวมถึงในสถาปัตยกรรมจีนอย่างที่ผู้อาศัยที่เผยแพร่เห็นความพยายามในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ให้ดำเนินไปอย่างสมดุล โดยคำนึงถึงลำดับชั้นทางสังคมที่สลับหล่น สถานภาพและบทบาทหน้าที่ทางสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งภาวะความสัมพันธ์ที่ถูกต้องในครอบครัว อันจะนำไปสู่ความกลมเกลียวที่มีช่วงชั้นซึ่งไม่จำเป็นต้องอยู่บนความเสมอภาคระหว่างผู้คนตามแนวคิดของปรัชญาขงจื้อ บทความวิชาการนี้มุ่งอภิปรายเนื้อหาใน 3 ประเด็นหลัก ประเด็นที่ 1 กล่าวถึงลักษณะโดยทั่วไปของสถาปัตยกรรมชื่อเห่ย่วน รูปแบบแผนผังหมู่เรือน รวมถึงความเป็นมาที่สัมพันธ์กับเมืองปักกิ่งเมื่อครั้งเป็นราชธานีต้าตูแห่งราชวงศ์หยวน ประเด็นที่ 2 อภิปรายถึงมโนทัศน์ “หลี่” หรือระบบชนบาริต ตามหลักปรัชญาขงจื้อ ในฐานะกลไกสู่ความกลมเกลียวของสังคมมีช่วงชั้น และประเด็นที่ 3 วิเคราะห์ชื่อเห่ย่วน ในฐานะหลักฐานเชิงประจักษ์ อันเป็นรูปธรรมที่แสดงให้เห็นการยึดปฏิบัติตาม “หลี่” ภายใต้ข้อกำหนดตามสถานภาพในการจัดระเบียบพื้นที่และหมู่เรือนอาคาร อันนำไปสู่การจัดระเบียบคู่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวให้อยู่ร่วมกันได้อย่างกลมเกลียวสมดุลด้วยเช่นกัน บทความวิเคราะห์ภาพสะท้อนมโนทัศน์ หลี่ ในสถาปัตยกรรมจีน ชื่อเห่ย่วน นี้ เผยให้เห็นวิถีความคิด ความเชื่อและบริบททางสังคมของจีนในอดีต รวมทั้งแนวคิดปรัชญาและหลักจริยศาสตร์ขงจื้อที่แบ่งแยกลำดับชั้นและให้ความสำคัญกับตำแหน่งแห่งที่ในสังคม ผวนวกกับคุณธรรมตามข้อกำหนดตามสถานภาพ สะท้อนมุมมองแนวคิดที่มีต่อการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ อันเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และต่อยอดความเข้าใจในความเป็นจีนในปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ชื่อเห่ย่วน เรือนล้อมลานสี่ประสาน : ลักษณะพื้นฐาน ผังหมู่เรือน และภูมิหลัง

“ชื่อเห่ย่วน (四合院)” เป็นสถาปัตยกรรมเรือนพักอาศัยรูปแบบ เรือนล้อมลาน (合院式) ดั้งเดิมประเภทหนึ่ง เรือนพักอาศัยแบบเรือนล้อมลานนี้มีลักษณะเด่นที่สำคัญ คือ มีลานโล่งหรือลานอเนกประสงค์ (Courtyard) ที่เปิดโล่งสู่ท้องฟ้า ซึ่งเกิดจาก

มโนทัศน์ หลั ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอหยวน”

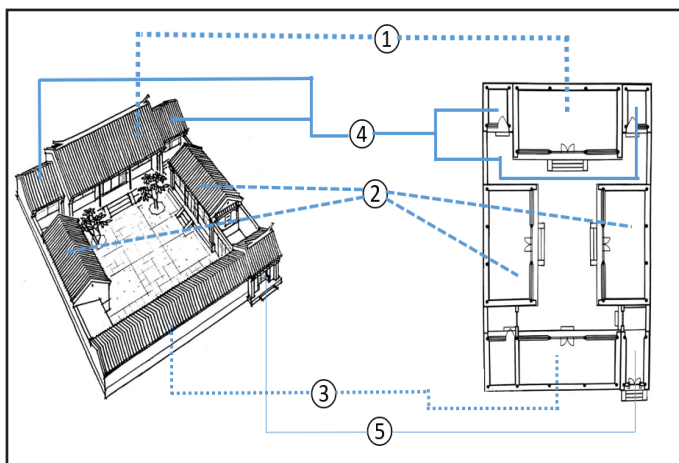
การล้อมประสานของสิ่งปลูกสร้างโดยรอบอยู่บริเวณกลางบ้าน² เกิดเป็นหมู่เรือนที่มีลักษณะเป็นพื้นที่ปิดล้อมแยกเป็นเอกเทศจากพื้นที่รอบนอก ภายในกำแพงหนาที่ปิดคล้ายดั่งเอาธรรมชาติจากภายนอกเข้ามาสู่ภายใน จึงมีภาวะเป็นส่วนตัว (Privacy) ที่ให้ความรู้สึกปลอดภัยสูง (Gao Wei, 2017: 11-13)

คนปักกิ่งดั้งเดิมเรียก “ชื่อเหอหยวน” ว่า “ชื่อเหอฝิง” (四合房) (Jia Jun, 2009: 4) ซึ่งมีความหมายว่า “เรือนพักอาศัยที่เกิดจากการประสานของตัวเรือนอาคารทั้งสี่ด้าน” “ชื่อ (四)” คือ “สี่” หมายถึง ทิศทั้งสี่ อันได้แก่ ทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก “เหอ (合)” แปลว่า “รวมอยู่ด้วยกัน ประสานเข้าด้วยกัน ประทับเข้าด้วยกัน” “ฝิง (房)” คือ “เรือนอาคาร, บ้าน, ที่อยู่อาศัย” ดังนั้น เมื่อกล่าวถึง “ชื่อเหอหยวน” เราจึงมองเห็นภาพของสถาปัตยกรรมเรือนพักอาศัยแบบจีนที่ทั้งสี่ด้านมีเรือนอาคาร (หรือสิ่งปลูกสร้างอื่น) ประสานโอบล้อมเชื่อมต่อกัน โดยเรือนอาคารแต่ละหลังหันหน้าเปิดเข้าหาลานที่อยู่ตรงกลาง เกิดเป็นพื้นที่โล่งกว้างตรงกลางที่มีรูปร่างโครงสร้างคล้ายตัวอักษร □ (Yan Xinyi & Wang Yuhang, 2018: 68) นี่เป็นชื่อเหอหยวน ขนาด 1 ลาน ซึ่งเป็นรูปแบบพื้นฐานที่สุดของสถาปัตยกรรมจีนแบบชื่อเหอหยวน³ อนึ่ง ทิศทางตำแหน่งการจัดวางตัวของหมู่เรือนใน

²การจัดวางพื้นที่ระหว่างพื้นที่ลานกับสิ่งปลูกสร้างนั้นโดยปกติแล้วจะจัดวางอย่างสมมาตรตามแนวเส้นแกนกลางแนวดิ่งและแนวนอน โดยเรือนอาคารหลักจะวางในตำแหน่งเส้นแกนกลางแนวดิ่งซึ่งโดยทั่วไปเป็นแกนหลัก แล้วจึงจัดวางเรือนอาคารรองซึ่งมีขนาดย่อมกว่าลงไปทั้งสองฝั่งซ้ายขวาของเส้นแกนกลางแนวนอนซึ่งถือเป็นแกนรอง จะเกิดเป็น “ซานเหอหยวน (三合院)” หรือเรือนล้อมลานสามประสานที่มีผังโครงสร้างแบบ □ หรือ H และหากเพิ่มเรือนอาคารรองเข้าไปบนเส้นแกนกลางแนวดิ่งในตำแหน่งตรงข้ามกับเรือนอาคารหลัก ก็จะเกิดพื้นที่ว่างที่มีรูปร่างคล้ายสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้าขึ้นตรงกลาง ดังรูป □ (Liu Dunzhen, 2003: 8)

³นอกเหนือจากชื่อเหอหยวนในปักกิ่งอันถือเป็นแบบฉบับและตัวแทนของสถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัยแบบเรือนล้อมลานที่มีเอกลักษณ์เด่นชัดแล้ว ที่อยู่อาศัยแบบเรือนล้อมลานยังแพร่หลายในแต่ละภูมิภาคของจีน และได้รับการเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนตามบริบทแวดล้อมในแต่ละถิ่นที่ เกิดเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัว หากเทียบกันแล้ว ในขณะที่เรือนล้อมลานทางภาคเหนือของจีนมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันสูง แต่ที่อยู่อาศัยแบบเรือนล้อมลานในภูมิภาคทางใต้ของจีนนั้นมีรูปแบบที่หลากหลายและซับซ้อนกว่ามาก มีชื่อเรียกและลักษณะปลีกย่อยที่แตกต่างกันออกไป เช่น กวงซำเหลียนอู (广厦连屋) ในเขตมณฑลกว่างตง (广东) รูปแบบที่อยู่อาศัยแบบชื่อสี่ยุคยู่ (四水归堂) ในเขตมณฑลเจ้อเจียง (浙江) รูปแบบที่อยู่อาศัยแบบหมาโลวเฉียนหมินจี (马头墙民居) ในเขตมณฑลฮูเป่ย์ (徽州) หรืออีเคออัน (一颗印) ในเขตมณฑลยูนนาน (云南) เป็นต้น

ชื่อเหอเยว่นโดยทั่วไปจะยึดเส้นแนวแกนกลางเหนือใต้ (เส้นแกนกลางแนวตั้ง) เป็นเกณฑ์ ทั้งนี้ ขนาดของชื่อเหอเยว่นนั้นมีตั้งแต่ขนาดเล็กไปจนถึงขนาดใหญ่ ขึ้นอยู่กับพื้นที่และ บารมีอำนาจของผู้เป็นเจ้าของ ชื่อเหอเยว่นที่มีขนาดเล็กที่สุดประกอบด้วยลานเพียงแค่ว่า 1 ลาน ในขณะที่ชื่อเหอเยว่นขนาดใหญ่ประกอบด้วยลานกว้างตั้งแต่ 2 ลานขึ้นไปเชื่อมเรียงต่อกัน ในแนวเส้นแกนกลางเหนือใต้ อาจมี 3 ลาน 4 ลาน 5 ลาน หรือมากกว่านั้น โดยหาก พิจารณาชื่อเหอเยว่นที่เป็นรูปตัดจากด้านบนลงไป ชื่อเหอเยว่น แบบ 1 ลาน จะมีรูปทรง คล้ายตัวอักษรจีน “口” และหากชื่อเหอเยว่นนั้นประกอบด้วยลาน 2 ลาน จะมีรูปตัดที่ คล้ายคลึงตัวอักษร “日” และหากเป็นชื่อเหอเยว่นที่มี 3 ลาน รูปตัดของชื่อเหอเยว่นจะมี ลักษณะคล้ายตัวอักษร “目”

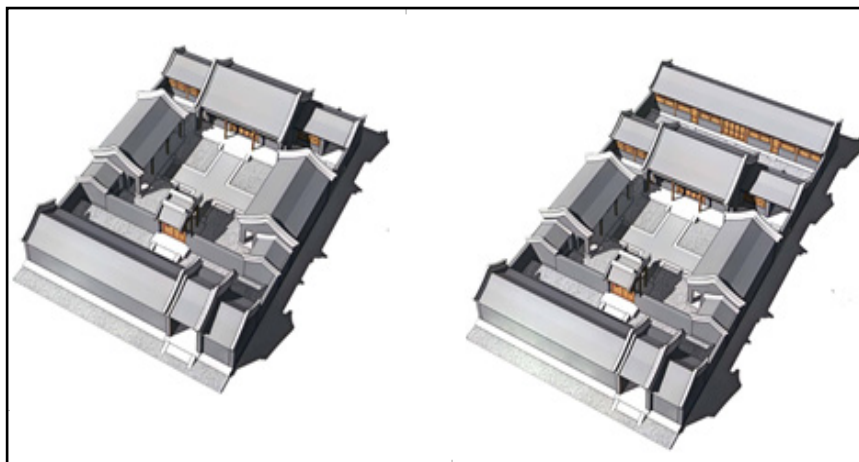

ภาพที่ 2: ผังบริเวณของชื่อเหอเยว่นแบบ 1 ลานแสดงความสัมพันธ์ของการวางผังอาคาร
ที่มา: ดัดแปลงจาก Wang Qiming & Zhang Zhenguang (2013); Ma Bingjian (2018)

ภาพที่ 2 ชื่อเหอเยว่น แบบ 1 ลาน มีรูปทรงใกล้เคียงอักษร 口 ในภาษาจีน โดยประตูใหญ่ (หมายเลข ⑤) อยู่ในตำแหน่งด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเรือนชื่อเหอเยว่น ประตูใหญ่นี้จะเปิดออกสู่หันทันเป็นทางสัญจรสาธารณะ จึงเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างโลกภายในอันเป็นส่วนตัวกับโลกภายนอกซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ ถัดจากประตูใหญ่ขึ้นไปทางทิศเหนือคือเรือนประธาน (หมายเลข ①) ซึ่งเป็นเรือนหลักของชื่อเหอเยว่น เรือนประธานตั้งอยู่ในตำแหน่งกึ่งกลางบนเส้นแนวแกนกลางเหนือใต้ฝั่งทิศเหนือ เปิดหันหน้า

มโนทัศน์ หลั ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอย่วน”

ออกสู่ทิศใต้ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ เรือนประธานจึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “เรือนทิศเหนือ” ทั้งนี้ หากสังเกตบริเวณฝั่งซ้ายขวาของเรือนประธาน จะพบว่ามียุ้งขนาดเล็กขนานบอยู่ ด้านข้าง (ดังหมายเลข ④) ประหนึ่งหูกที่แนบชิดอยู่ข้างศีรษะ ห้องดังกล่าวนี้มีชื่อเรียกว่า เออร์ฝิง (耳房) หรือห้องหู บริเวณพื้นที่ด้านหน้าของเรือนประธานคือลานโล่งกว้าง ซึ่งขนานด้วยเรือนเคียงฝั่ง (厢房) หรือเรือนปีกข้างในด้านทิศตะวันออกและตะวันตก (ดังหมายเลข ②) เรือนปีกข้างตะวันออกและเรือนปีกข้างตะวันตกนี้จะตั้งหันหน้าเข้าหากันอย่างสมมาตร ถัดลงไปในด้านทิศใต้ เรือนอาคารที่ตั้งอยู่ตรงข้ามกับเรือนประธาน และอยู่ในระนาบเดียวกับประตูใหญ่คือ เต้าจั่วฝิง (倒座房) หรือเรือนกลับด้าน (หมายเลข ③) เรือนกลับด้านนี้ตั้งอยู่ในตำแหน่งและทิศทางที่กลับด้านกับเรือนประธาน โดยตั้งอยู่บริเวณด้านใต้สุดของชื่อเหอย่วน และเปิดหันหน้าออกสู่ทิศเหนือ ด้วยเหตุนี้จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า เรือนทิศใต้

ภาพที่ 3: ชื่อเหอย่วนแบบ 2 ลาน และชื่อเหอย่วนแบบ 3 ลาน

ที่มา: Zhang Jing (2020)

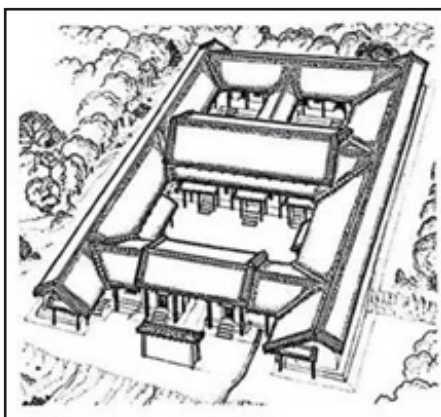
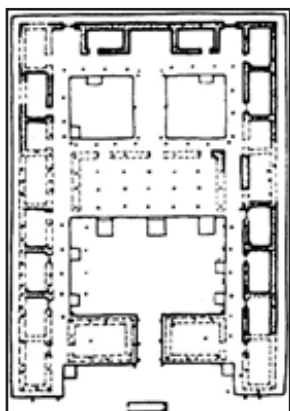
ภาพที่ 3 จะเห็นได้ว่าชื่อเหอเยว่น แบบ 2 ลาน และ 3 ลาน (จากซ้ายไปขวา ตามลำดับ) มีขนาดใหญ่ขึ้นจากชื่อเหอเยว่นพื้นฐานที่มี 1 ลาน จากภาพซ้าย หากพิจารณาอย่างละเอียดจะเห็นว่า บนพื้นฐานของชื่อเหอเยว่น แบบ 1 ลาน หากเพิ่มชั้นกำแพงคั่นแบ่งพื้นที่บริเวณลานโล่ง โดยกั้นแยกพื้นที่ฝั่งทิศใต้ที่ประกอบด้วยประตูใหญ่กับเรือนกลับด้านออกจากพื้นที่ฝั่งทิศเหนือที่ประกอบด้วยเรือนประธาน เรือนปีกข้างฝั่งตะวันตก และเรือนปีกข้างตะวันออก จะเกิดเป็นชื่อเหอเยว่นที่ประกอบด้วยลาน 2 ชั้น ที่มีรูปทรงคล้ายตัวอักษรจีน 田 จากลานเดี่ยวที่ถูกโอบล้อมด้วยสิ่งปลูกสร้างสี่ทิศ จะกลายเป็นชื่อเหอเยว่น 2 ลานที่ประกอบด้วยลานชั้นนอกฝั่งทิศใต้กับลานชั้นในฝั่งทิศเหนือ โดยลานชั้นนอกมีขนาดค่อนข้างแคบและตื้น จัดสรรเป็นพื้นที่สำหรับรับรองแขกผู้มาเยือน ส่วนลานชั้นในกว้างขวางเป็นพื้นที่ส่วนตัวเฉพาะเพื่อการอยู่อาศัยของเจ้าของเรือนและสมาชิกในครอบครัว ฉะนั้น การที่พื้นที่ชั้นในกับพื้นที่ชั้นนอกถูกกั้นออกจากกันด้วยกำแพง จึงมีนัยยะบ่งชี้ถึงการแบ่งแยกความเป็นส่วนตัวของพื้นที่ชั้นนอกออกจากพื้นที่ชั้นในอย่างชัดเจน อนึ่ง กึ่งกลางของกำแพงบริเวณเส้นแนวแกนกลางเหนือใต้นั้นมีประตู เรียกว่าประตูฉวยฮวา (垂花门) ประตูฉวยฮวาเป็นประตูที่สองถัดจากประตูใหญ่ เป็นประตูที่อยู่ภายในชื่อเหอเยว่น เชื่อมต่อพื้นที่ชั้นในกับพื้นที่ชั้นนอกเข้าด้วยกัน ฉะนั้น หากพ้นจากประตูฉวยฮวาเข้าไป ก็แปลได้ว่าได้ก้าวเข้าสู่พื้นที่ชั้นในของชื่อเหอเยว่นแล้ว

ในกรณีเดียวกัน จากชื่อเหอเยว่น แบบ 2 ลาน ที่ประกอบด้วยลานส่วนหน้าและลานส่วนใน หากเพิ่มลานที่ 3 หรือที่เรียกว่า ลานครอบหลัง (后罩院) เข้าไปบริเวณด้านหลังของเรือนประธาน หรือบริเวณด้านทิศเหนือสุดของลานชั้นใน ชื่อเหอเยว่นแบบ 2 ลาน ก็จะขยายขนาดเป็นชื่อเหอเยว่น แบบ 3 ลาน ทั้งนี้ จากภาพที่ 3 (ขวา) จะสังเกตเห็นว่าทิศเหนือสุดของชื่อเหอเยว่นมีโถ้วเจ้าฝั่ง (后罩房) หรือเรือนครอบหลังตั้งอยู่ เรือนนี้มีประตูหลังอยู่บริเวณทิศตะวันตกเฉียงเหนือที่สามารถเปิดออกไปสู่ตรอกซอยหูทงอีกเส้นทางทิศเหนือได้ ทั้งนี้ ชื่อเหอเยว่น แบบ 3 ลานนั้นมีแบบแผนมาตรฐานชัดเจน ดังที่ Jia Jun (2018: 32) ได้อธิบายว่า ชื่อเหอเยว่น แบบ 3 ลานนี้เป็นแบบฉบับของชื่อเหอเยว่นที่พบเห็นอย่างแพร่หลาย โดยทั่วไปมีความยาวราว 50-60 เมตร ซึ่งพอดีกับระยะห่างระหว่างหูทง 2 เส้น โดยทั่วไปแล้ว ผู้ที่สามารถเป็นเจ้าของหรืออาศัยอยู่ในชื่อเหอเยว่นแบบ 3 ลานนี้มักเป็นชนชั้นกลางขึ้นไปที่มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีในระดับหนึ่ง จากชื่อเหอเยว่นที่ประกอบด้วยลาน 3 ลานที่เรียงตัวเชื่อมต่อกัน สามารถขยายขนาดเพิ่มไปเป็นชื่อเหอเยว่น

มโนทัศน์ หลั ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอย่วน”

ขนาด 4 ลาน 5 ลาน ไปจนถึง 7 ลานได้เรื่อย ๆ โดยยึดหลักการเดียวกัน คือเพิ่มลานชั้นในต่อเชื่อมเข้าไปตามแนวเส้นแกนกลางเหนือใต้ โดยคงพื้นที่ส่วนลานชั้นหน้าด้านทิศใต้ที่มีเรือนกลัبد้านและพื้นที่ส่วนลานปิดหลังทางทิศเหนือที่มีเรือนครอบหลังอยู่ ให้คงอยู่ในตำแหน่งเดิม Sun Weiwei (2019: 108) ระบุว่า โดยทั่วไปชื่อเหอย่วนที่มีขนาดใหญ่เช่นนี้มักเป็นพระตำหนักของเชื้อพระวงศ์ หรือจวนของขุนนางชั้นผู้ใหญ่

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่นักโบราณคดีได้สำรวจค้นพบ ณ แหล่งโบราณคดีโจวหยวน (周原遗址) บริเวณหมู่บ้านเฟิงจู เขาสีซาน มณฑลส่านซี (陕西岐山凤雏村) แสดงให้เห็นว่า ที่อยู่อาศัยประเภทเรือนล้อมลานแบบชื่อเหอย่วนนั้น ได้มีการจัดการพื้นที่ภายในอย่างเป็นระบบแบบแผนชัดเจนตั้งแต่สมัยราชวงศ์โจวตะวันตก (西周; 1046-771 ปีก่อนคริสตกาล) หรือเมื่อราว 3,100 ปีก่อน โดยจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ส่วน โดยประกอบด้วยลานส่วนหน้าและลานส่วนหลัง รวม 2 ลาน และจากเส้นแกนกลางพบว่า ด้านซ้ายขวามีลักษณะสมมาตรกัน

ภาพ 4: แผนผังโครงสร้าง (ซ้าย) และภาพจำลอง (ขวา) ชื่อเหอย่วนสมัยราชวงศ์โจวตะวันตก ณ หมู่บ้านเฟิงจู เขาสีซาน มณฑลส่านซี

ที่มา: Liu Dunzhen (2010)

ภาพที่ 4 การแบ่งสัดส่วนพื้นที่ชั้นนอกและชั้นในอย่างมีแบบแผนชัดเจนของ เรือนล้อมลานในสมัยราชวงศ์โจวตะวันตกนี้ สะท้อนให้เห็นการจัดสรรใช้ประโยชน์จาก พื้นที่และเรือนอาคาร รวมทั้งพื้นที่ความเป็นส่วนตัวที่ลดหลั่นเพิ่มเติมตามลำดับการเข้าถึง เห็นได้ว่า หากเดินขึ้นมาจากทิศใต้ซึ่งเป็นส่วนหน้าสุดของหมู่เรือน จะพบผนังบังตาเป็น เบื้องแรก ก่อนจะเป็นช่องประตูใหญ่ ถัดเข้ามาภายในจะเจอโถงส่วนหน้าและห้องส่วนหลัง ซึ่งเชื่อมต่อกันอยู่ด้วยระยะเบี่ยงทางเดิน เกิดเป็นโครงสร้างคล้ายอักษรรูป 工 จากเส้นแนว กึ่งกลาง จะเห็นว่าสองฝั่งซ้ายขวาเป็นเรือนปีกข้างที่วางขนานกันอยู่ในลักษณะสมมาตร โดยเรือนอาคารทั้งสองด้านเชื่อมต่อกันด้วยระยะเบี่ยงทางเดิน (Ma Bingjian, 2018: 2) เอกสาร สมัยก่อนราชวงศ์ฉิน (先秦) ระบุว่า เรือนประธานซึ่งเป็นโถงส่วนหน้าที่ติดกับลานด้านทิศ ใต้มีไว้สำหรับจัดงานเลี้ยงรับรอง งานสังสรรค์ หรืองานพิธีต่าง ๆ ส่วนเรือนด้านในสุดที่ติด กับลานด้านทิศเหนือ เป็นห้องสำหรับพักกายหย่อนใจและอยู่อาศัยของผู้เป็นเจ้าของเรือน ขณะที่เรือนอาคารทางด้านซ้ายขวา (ทิศตะวันออกและตะวันตก) จัดสรรไว้เพื่อเป็นที่พัก ของสมาชิกในครอบครัว (Jia Jun, 2009: 5) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบสถาปัตยกรรมแบบชื้อเหอย่วนในสมัยโจวตะวันตก ได้มีการแยก แบ่งความแตกต่างระหว่างพื้นที่ชั้นในกับพื้นที่ชั้นนอก พื้นที่หลักกับพื้นที่รองออกจากกัน แล้ว ทั้งยังมีการกำหนดบ่งชี้ลำดับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวอย่างชัดเจน แล้วอีกด้วย

พัฒนาการของที่พักอาศัยแบบชื้อเหอย่วนนั้น สัมพันธ์กับการก่อร่างสร้างเมือง ปักกิ่งในสมัยราชวงศ์หยวน ผังเมืองของกรุงปักกิ่งมีลักษณะเป็นตารางสี่เหลี่ยม คล้าย ตารางหมากรุก โดยมีเส้นแกนกลางเหนือใต้ (中轴线; Central Axis) อันประคองกระดูก สันหลังของเมืองพาดผ่านเป็นแกนใจกลางเมืองปักกิ่งโบราณ รูปแบบผังเมืองอันเป็น เอกลักษณะดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากการวางรากฐานอย่างเป็นระบบเมื่อครั้งกุบไลข่าน (忽必烈 ค.ศ. 1215-1294) หรือจักรพรรดิหยวนชื่อจู (元世祖) ปฐมจักรพรรดิแห่งราชวงศ์หยวน สถาปนาราชวงศ์หยวน (元朝, ค.ศ. 1271-1368) ขึ้นในปี ค.ศ. 1271 และย้ายราชธานีแห่ง ใหม่มาอยู่ที่เมืองต้าตู (大都) หรือก็คือปักกิ่งในปัจจุบัน ในปี ค.ศ. 1272 หยวนต้าตู ในฐานะราชธานีแห่งราชวงศ์หยวนขณะนั้น มีรูปทรงใกล้เคียงสี่เหลี่ยมจัตุรัส⁴ กำแพงเมืองด้าน ทิศเหนือมีประตูเมือง 2 ประตู ส่วนกำแพงเมืองด้านทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก

⁴ กำแพงเมืองชั้นนอกด้านฝั่งทิศใต้ยาว 6,680 เมตร ด้านฝั่งทิศตะวันออกยาว 7,600 เมตร ด้านฝั่งทิศ เหนือยาว 6,730 เมตร และด้านทิศตะวันตกยาว 7,590 เมตร (Meng Fanren, 2006: 98)

มโนทัศน์ หลี่ ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอย่วน”

มีด้านละ 3 ประตู รวมทั้งสิ้น 11 ประตู (Meng Fanren, 2006: 98) จากประตูเมืองทั้ง 4 ด้าน ได้ตัดเส้นทางสัญจรหลักเชื่อมโยงเข้าหากัน เกิดเป็นถนนสายหลักของหยวนต้าตู เส้นทางสายหลักทั้งแนวเหนือจรดใต้และแนวตะวันออกจรดตะวันตกที่มาบรรจบกันและตัดกันทั่วทั้งเมืองนั้น ทำให้ผังเมืองต้าตูมีโครงข่ายแลประจูดารงหมากรุกอันเป็นระเบียบ เกิดเป็นพื้นที่เขตย่านขนาดใหญ่อยู่ในเส้นทางที่ตัดกัน มีลักษณะรูปทรงเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าซึ่งโดยมากเป็นแนวตั้ง ภายในมีตรอกซอยที่เรียกว่า “หูท่ง” (胡同) เป็นทางสัญจรเชื่อมระหว่างถนนสายหลัก ซึ่งโดยมากมักเรียงตัวทอดจากทิศตะวันตกไปยังทิศตะวันออกในระยะห่างเท่า ๆ กัน พื้นที่เขตย่านเหล่านี้ถูกจัดสรรให้เป็นเขตชุมชนเพื่อการอยู่อาศัย โดยจัดสรรประชากรให้เหมาะสมกับเขตย่านพื้นที่ด้วยการพิจารณาตามสถานภาพและลำดับชนชั้น และจัดระเบียบสิ่งปลูกสร้างให้มีมาตรฐานเดียวกัน โดยกำหนดให้อยู่ในรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบชื่อเหอย่วน ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นขนาดที่ดิน ขนาดชื่อเหอย่วน รวมทั้งทิศทาง ความสูง ความลึก ฯลฯ ล้วนต้องเป็นไปตามข้อกำหนดของหยวนต้าตูซึ่งขึ้นอยู่กับสถานภาพและชนชั้นทางสังคม (Duan Bingren, 2016: 14-16) ฉะนั้น ชื่อเหอย่วนจึงถือได้ว่าเป็นสิ่งปลูกสร้างเพื่อการอยู่อาศัยรูปแบบแรก ๆ หลังจากสร้างเมืองปักกิ่งขึ้นในสมัยราชวงศ์หยวน และได้รับการพัฒนาปรับปรุงขึ้นตามลำดับ

ภาพที่ 5: ภาพถนน ตรอกซอยหูท่ง และชื่อเหอย่วนบริเวณย่านหนานหลัวกู่เซียง (南锣鼓巷)
ที่มา: Ma Bingjian (2018)

ภาพที่ 5 โครงข่ายผังเมืองอันเป็นระเบียบแบบแผน ประจักษ์พยานสำคัญของการวางรากฐานความเป็นเมืองในสมัยราชวงศ์หยวน ไ่่เรียงต่อเนื่องไปจนถึงราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง รวม 3 ราชวงศ์ ทำให้ผังเมืองปักกิ่งมีลักษณะคล้ายตารางหมากรุกที่ยึดโยงด้วยชอกตรอกซอยหู่่ง และพื้นที่ว่างระหว่างหู่่งแต่ละเส้นเหล่านั้ ก็คือชื่อเห่ย์วัน จำนวนนับไม่ถ้วนที่แทรกซุกตัวยู่ ส่วนที่เล็กที่สุดแห่งอารยธรรมเก่าแก่อย่างชื่อเห่ย์วันนี้ คือองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้การก่อร่างสร้างเมืองปักกิ่งสำเร็จลุล่วงจนกลายเป็นเมืองแห่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญของโลกอันมีเอกลักษณ์โดดเด่นเฉกเช่นทุกวันนี้ Shen Yantai & Wang Changqing (2008: 8) เคยกล่าวไว้ว่า “เมื่อพูดถึงปักกิ่งนึกถึงหู่่ง พูดถึงหู่่งนึกถึงบ้าน และบ้านที่ว่ันนี้คือชื่อเห่ย์วัน” ความสัมพันธ์ที่สอดประสานกันอย่างแนบแน่นระหว่างปักกิ่ง หู่่ง และชื่อเห่ย์วันนี้ Jia Jun (2018: คำนำ) ได้ให้อธิบายด้วยการยกอุปมาโวหารมากล่าวไว้ว่า หากปักกิ่ง คือ ร่างกาย กำแพงเมือง คือ ผิวหนังที่คลุมครอบปกป้องร่างนี้ พระราชวังต้องห้ามแห่งองค์จักรพรรดิ คือ หัวใจ ชื่อเห่ย์วัน ก็เปรียบประดุจโลหิตที่แทรกซึมอยู่ทั่วร่างราชธานีปักกิ่ง ผ่านทางเดินโลหิตอย่างหู่่ง จึงกล่าวได้ว่ นับตั้งแต่ราชวงศ์หยวนเป็นต้นมา ผู้คนไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใด ชื่อพระวงศ์ ขุนนาง พ่อค้า คหบดี นักปราชญ์ ชาวบ้าน ต่างก็พ่่านกอาศัยอยู่ในชื่อเห่ย์วันที่มีขนาดเล็กใหญ่แตกต่างกันไปตามสถานภาพ ชนชั้นทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เป็นทั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของประชาชน คฤหาสน์ของขุนนางชั้นสูง เป็นจวน เป็นร้านค้า เป็นศาสนสถาน เป็นที่ทำการของหน่วยงานในราชสำนัก เป็นต้น ฉะนั้น จึงไม่เป็นการเกินเลยไปหากจะกล่าวว่า ประวัติศาสตร์และอารยธรรมจีนอันเก่าแก่ของปักกิ่งนั้นแทรกสอดอยู่ในทุกตรอกซอยหู่่งและทุกชอกกุ่มของชื่อเห่ย์วัน ผู้เขียนจึงเห็นพ้องกับ Zhao Guangchao (2018: 178) ที่แสดงทรรศนะไว้อย่างแยบคายว่ “หากจะกล่าวว่ชื่อเห่ย์วัน คือผลงานการออกแบบหรือรูปแบบสิ่งปลูกสร้างอันยิ่งใหญ่อันตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน อาจไม่สามารถสะท้อนคุณค่าของชื่อเห่ย์วันได้มากเท่ากับที่จะกล่าวว่ ชื่อเห่ย์วันคือผลผลิตที่กลั่นออกมาจากรูปแบบการใช้ชีวิต วิถีชีวิต ความคิดความเชื่อ ค่านิยมของคนจีนโบราณ ที่สะท้อนภาพอารยธรรมจีนที่ยิ่งใหญ่และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวได้อย่างชัดเจน”

ชื่อเห่ย์วันได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในสมัยราชวงศ์หมิง และสุ่่งอมเต็มทีในสมัยราชวงศ์ชิง จนกระทั่งเมื่อถึงยุคสาธารณรัฐ (民国) จึงเข้าสู่ยุคมืดมน มีการรื้อถอน

มโนทัศน์ หลั ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอเยวน”

ทำลายอาคารเก่า รวมทั้งสิ่งปลูกสร้างทางวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยคำสั่งจากทางการ ส่งผลให้ชื่อเหอเยวนลดจำนวนลงเป็นอย่างมากในช่วงเวลาดังกล่าว⁵

ภาพที่ 6-7: โรงแรมเป่ย์จิงจิวอี้สี่กวงชื่อเหอเยวน (北京久依拾光四合院) หมายเลข 6 ตรอกหูท่งเม่าเอ๋อร์ ถนนเจียวเต้าไซ่ (交道口街帽儿胡同6号, No.6 Mao'er Hutong) ภายในชุมชนโบราณหนานหัวกู่เซียง (南锣鼓巷) ซึ่งแต่เดิมเคยเป็นตำหนักที่ประทับของต้าเป่ย์จื่อ (达贝子府)

ที่มา: อภิญญา ศิริวรรณ (2562)

ภาพที่ 6 และ 7 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า แม้ชื่อเหอเยวนจะถูกรื้อถอนไปเป็นจำนวนมาก หากแต่ด้วยลักษณะเด่นทางวัฒนธรรม ชื่อเหอเยวนได้รับการบูรณะฟื้นฟู ปรับเปลี่ยน พัฒนาและต่อยอดผสมผสานให้เข้ากับความเป็นไปของบริบทสังคมจีนในยุคสมัยปัจจุบัน จาก “บ้าน” กลายเป็นโรงแรม ร้านค้า ภัตตาคาร ศูนย์เรียนรู้ทางวัฒนธรรม สำหรับนักท่องเที่ยวในปักกิ่งที่ได้รับความนิยมอย่างล้นหลามในปัจจุบัน ชื่อเหอเยวนกลายเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันทรงคุณค่า ทั้งคุณค่าด้านประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านสุนทรียภาพ คุณค่าด้านสถาปัตยกรรม คุณค่าด้านสังคมและจิตใจ คุณค่าด้านวิทยาการและการศึกษา หรือคุณค่าด้านเศรษฐกิจหรือประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน จากซบเซา กลับกลายเป็นเฟื่องฟู

⁵มีการรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างอย่างชื่อเหอเยวนจำนวนมาก ดังเช่นในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1990 มีคำสั่งรื้อถอนอาคารเก่ารวมพื้นที่กว่า 4.2 ตารางกิโลเมตร พบว่าในจำนวนนั้น มีชื่อเหอเยวนถึง 24,000 หลัง (Cai Fengnian, 2008: 3) และนอกเหนือไปจากช่วงเวลาดังกล่าว สถาปัตยกรรมจีนโบราณอย่างชื่อเหอเยวนก็ยังคงถูกรื้อถอนออกไปอีกจำนวนมาก

ในฐานะรากเหง้าของวัฒนธรรม รากเหง้าแห่งความคิดความเชื่อและค่านิยม รากเหง้าความเป็นจีนปัจจุบัน ชี้อะเหย่วนจึงไม่เพียงแต่เป็นสมบัติของชาติจีน แต่ยังเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมของคนทั้งโลก ที่เปิดเผยให้เห็นวิถีการเดินทางและสืบทอดวัฒนธรรม จากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

มโนทัศน์ “หลี่” ในปรัชญาสำนักขงจื๊อ : กลไกสู่ความกลมเกลียวของสังคมมีช่วงชั้น

ปรัชญาสำนักขงจื๊อเป็นรากฐานที่หลอมหล่อบ่มเพาะสังคมจีนและการปกครองจีนมายาวนานกว่า 2,000 ปี มีต้นกำเนิดมาจากแนวคิดคำสอนของขงจื๊อ (孔子, 551-479 ก่อนคริสตกาล) ผู้ซึ่งมีชีวิตอยู่ในยุคชุนชิว (春秋, 770-476 ก่อนคริสตกาล) ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่แผ่นดินร้อนระอุลุกเป็นไฟ บ้านเมืองแตกแยกเต็มไปด้วยความระส่ำระสาย วุ่นวายยากจะหาความสงบ อำนาจของราชวงศ์โจวถดถอย นครรัฐทั้งหลายต่างมุ่งทำสงครามรบพุ่งขับเคี่ยวประหัตประหารแย่งชิงความเป็นใหญ่ คัมภีร์หลุนอี่ว์ เล่มที่ 18 บทที่ 6 บันทึกถวาทะของขงจื๊อไว้ว่า “นกกับสัตว์ป่าไม่สามารถไปอยู่ร่วมกันได้ หากเราไม่อยู่ร่วมกับมนุษย์ แล้วจะให้เราอยู่ร่วมกับใคร หากได้พามี เตา เราก็ไม่คิดเปลี่ยนแปลง” (鸟兽不可与同群, 吾非斯人之徒而与谁与? 天下有道, 丘不与易也。) 《论语·微子》 (สุวรรณา สถาอนันท์, 2562: 713) ทศณื่อดังกล่าวของขงจื๊อสะท้อนชัดถึงการให้ความสำคัญกับมนุษย์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ต้องอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งเป็นพื้นฐานแนวคิดทางปรัชญาของจริยศาสตร์ขงจื๊อ สื่อความหมายชัดเจนว่า เมื่อมนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกัน ทางออกเพื่อให้รอดในสภาวะการณ์ที่บ้านเมืองลุกเป็นไฟและแผ่นดินเสื่อมทรามเช่นนี้ จึงไม่ใช่ทั้งการเข้าช่วงชิงฉ้อฉลอำนาจและผลประโยชน์เข้าสู่ตัวจากความอ่อนแอ เสื่อมทรามที่เกิดขึ้น และไม่ใช่ทั้งการหลีกเลี่ยงสังคม ตัดขาดละทิ้งความวุ่นวายจากโลกอันระส่ำระสายด้วยการปลีกตนออกจากโลกที่เป็นอยู่อย่างไม่มีเยแแส

ทางออกที่ผู้เป็นครูและปราชญ์นักเดินทางอย่างขงจื๊อได้นำเสนอนั้น คือข้อเสนอเชิงจริยธรรมที่เริ่มต้นบน 5 คู่ความสัมพันธ์พื้นฐานอันยิ่งใหญ่ทางสังคมระหว่างมนุษย์ที่แตกต่างกัน ได้แก่ บิดา-บุตร สามี-ภรรยา พี่-น้อง เพื่อน-เพื่อน และ ผู้ปกครอง-ผู้ใต้การปกครอง (สุวรรณา สถาอนันท์, 2562: 65, 69) โดยมุ่งหมายที่จะเชื่อมโยงคู่ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกันเหล่านั้นให้เกิดเป็นสังคมมนุษย์ที่ประสานกันอยู่ในสภาวะ “สมดุลงกลมเกลียว” อันเกิดจากมนุษยธรรมที่งดงาม หรือที่ในภาษาจีนเรียกว่า “เหอ” โดยอาศัยเครื่องมือสำคัญอย่าง

มโนทัศน์ หลี ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอย่วน”

“หลี” อันเป็นระบบขนบจารีต แบบแผนปฏิบัติ ครรลองอันดีงามซึ่งนิยามความเป็นมนุษย์ไว้อย่างสมบูรณ์ คอยกำกับชี้นำเพื่อช่วยธำรงรักษาความกลมเกลียวสมดุลมีเสถียรภาพให้เกิดขึ้นภายใต้ความหลากหลายแตกต่าง และนี่คือสังคมอุดมคติที่ปรัชญาสำนักขงจื๊อปรารถนาจะสร้างให้เกิด

“หลี” ตามแนวคิดของขงจื๊อ นอกจากจะแปลว่า “ขนบจารีต” แล้ว ในภาษาไทยยังสามารถสรุปรวมเพื่อสื่อความหมายได้อีกมาก อาทิ ขนบ ธรรมเนียม จารีต ประเพณี บรรทัดฐาน จรรยา มารยาท พิธีกรรม วิถีปฏิบัติ กฎเกณฑ์ แต่ไม่ว่าจะขยับไปที่ความหมายใด “หลี” ในปรัชญาขงจื๊อ มีนัยยะที่ลึกซึ้งครอบคลุมไปถึงสำนึกเรื่องระบบชนชั้นและหน้าที่ที่มนุษย์พึงมีต่อกัน “หลี” นับเป็นแบบแผนครรลองทางสังคม เป็นมรรควิธีที่ถือกันว่าดีงามเหมาะสมถูกต้องตามหลักจริยธรรมที่มนุษย์ควรยึดถือปฏิบัติตาม เพื่อมุ่งสืบทอดความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมอันดีงามให้คงอยู่ อันจะทำให้มนุษย์สามารถแสดงออกซึ่งคุณลักษณะอันดีงามเหมาะสมที่สุดออกมาได้ ทั้งนี้เพื่อธำรงความสัมพันธ์อันเหมาะสมดีงามระหว่างมนุษย์ให้คงอยู่ เพื่อการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนมนุษย์โดยผาสุกและสันติ (สุวรรณ สภาอนันท์, 2562: 132-133) การที่ “หลี” หรือระบบขนบจารีตอันเป็นแบบแผนที่มนุษย์ควรปฏิบัติต่อกันถูกวางอยู่ภายใต้ 5 รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมดังกล่าว บ่งชี้ให้เห็นว่า การแบ่งช่วงชั้นทางสังคมซึ่งมีนามตามสถานภาพและนามตามคู่ความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้รูปแบบการปฏิบัติตาม หลี แตกต่างกันไปด้วยการที่จะมุ่งไปสู่สภาวะแห่งความสมานฉันท์กลมเกลียวโดยมี หลี เป็นกลไกสำคัญนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์แสดงออกซึ่งพฤติกรรมได้สอดคล้องสัมพันธ์กับ หลี ที่ถูกกำหนดบ่งชี้ไว้แล้วตามคู่ความสัมพันธ์นั้น เพื่อเปิดโอกาสให้พฤติกรรมอันถูกต้องตามหลักศีลธรรมและจริยธรรมของมนุษย์ได้ถูกแสดงออกมาโดยไม่ก้ำก๋าล่วงในสิทธิซึ่งตนไม่มี หรือละเมิดบทบาทหน้าที่อันเกินกว่านามตามสถานภาพซึ่งตนไม่มีสิทธิ ดังคำตอบที่ขงจื๊อตอบกลับฉีจิ้งกงเมื่อคราวถามในประเด็นเกี่ยวกับการปกครองว่า “ผู้ปกครองเป็นผู้ปกครองขุนนางเป็นขุนนาง บิดาเป็นบิดา บุตรเป็นบุตร” (君君；臣臣；父父；子子。)《论语·颜渊》(สุวรรณ สภาอนันท์, 2562: 694) คำตอบของขงจื๊อแสดงทัศนะที่ชัดเจนว่า หาก หลี หรือพฤติกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงออกมาของมนุษย์สอดคล้องเหมาะสมกับสถานภาพและบทบาทที่ถูกกำหนดไว้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นชุมชนระดับครอบครัว สังคม หรือรัฐ ก็จะดำเนินไปสู่ภาวะอุดมคติทางจริยะที่มีความกลมเกลียวสมดุลดังที่กล่าวมานั่นเอง

อนึ่ง ภายใต้อำนาจความสัมพันธ์ทั้ง 5 ตามแนวคิดปรัชญาขงจื๊อ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ระหว่างบิดากับบุตร ถือเป็นรากฐานแก่นแกนของระบบความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งปวง อันจะพัฒนาไปสู่รูปแบบความสัมพันธ์อื่นในระดับที่สูงขึ้นไป สำหรับขงจื๊อ ครอบครัวถือเป็นต้นแบบที่บ่มเพาะความสัมพันธ์ทางการเมือง การปกครองเมืองเริ่มต้นที่การปกครองบ้าน รัฐที่สงบสันติเริ่มต้นจากครอบครัวที่ปรองดองกลมเกลียว กษัตริย์เปรียบเสมือนบิดา ประชาชนราษฎรประดุจดังบุตร สังคมและประเทศชาติเปรียบเสมือนภาพขยายใหญ่ของครอบครัว ครอบครัวเป็นภาพย่อของย่อของรัฐ ฉะนั้น หากพิจารณาการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมที่ลดหลั่นตามความสัมพันธ์ทั้ง 5 นี้ ความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงเป็นความสัมพันธ์ตั้งต้นอันยิ่งใหญ่สำหรับขงจื๊อ

สารพัดความยุ่งยากเสื่อมโทรมที่เกิดขึ้นในสังคมทุกระดับตามทัศนะของขงจื๊อนั้น เป็นเพราะมนุษย์ไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ตามสถานภาพประจำตน หากแต่กระทำตามใจ ก้าวภายในส่วนที่ตนไม่ควรถูกต้องข้องเกี่ยว แม้ที่จริงแล้วเมื่อมนุษย์ต่างรู้จักปฏิบัติหน้าที่ตามฐานะที่ตนมีอยู่ให้เต็มที่ สังคมมนุษย์ก็จะดีขึ้นตั้งแต่หน่วยย่อยไปจนถึงหน่วยใหญ่ หากบุคคลใดกระทำหน้าที่ตามสถานภาพของตนได้สมบูรณ์ สังคมก็จะผาสุก ยืนนาน อนึ่ง การจะทำความเข้าใจในมโนทัศน์ หลี่ ให้กระจ่างขึ้นนั้น จำเป็นต้องพิจารณามโนทัศน์ เหริน ควบคู่กันไปในคราวเดียว เพราะในปรัชญาขงจื๊อ การปฏิบัติ หลี่ โดยปราศจาก เหริน เป็นสิ่งซึ่งเป็นไปไม่ได้

“เหริน” และ “หลี่” เป็นมโนทัศน์พื้นฐานซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในหลักจริยศาสตร์ของขงจื๊อ Yan Binggang (2001: 52) ระบุว่า ในขณะที่ หลี่ คือ พฤติกรรมเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงออกมาให้เห็นอยู่ภายนอก เหริน เป็นแก่นแท้คุณธรรมเนื้อแท้ของมนุษย์ที่อยู่ภายในเรามองเห็น เหริน ได้จาก หลี่ ในขณะเดียวกัน เราเข้าใจการมีอยู่ของ หลี่ ได้ด้วย เหริน เหริน (仁) คือ ความรักมนุษย์ (爱人) 《论语·颜渊》 疏證 卷之六 (2562: 102-119) ใช้คำว่า “มนุษย์ธรรม” ในการพูดถึงคุณธรรมพื้นฐานซึ่งเป็นคุณลักษณะเบื้องต้นที่แสดงถึงความเป็นมนุษย์นี้ โดยอธิบายว่า เหริน คือ ภาวะแห่งความเป็นมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์อยู่ในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ฉะนั้น กล่าวได้ว่าเมื่อ เหริน คือความรักมนุษย์ หลี่ จึงเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นซึ่งความรักมนุษย์และเมตตาอาทรต่อกันของมนุษย์ ในทัศนะของขงจื๊อ การแสดงออกซึ่ง หลี่ จำเป็นต้องอยู่บนรากฐานของการมี

มโนทัศน์ หลี่ ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอเยวน”

มนุษยธรรมหรือ เหริน ซึ่งเป็นแก่นแกนและเนื้อแท้ของปรัชญาขงจื๊อ เหริน และ หลี่ ต้องผสานเป็นหนึ่ง การปฏิบัติใช้ หลี่ จะขาด เหริน หรือ มนุษยธรรมภายในซึ่งเป็นสิ่งตั้งต้นไม่ได้โดยเด็ดขาด ดังความซึ่งขงจื๊อได้กล่าวไว้ “เป็นมนุษย์แต่ไร้มนุษยธรรม เกี้ยวข้องอันใดกับ หลี่ ได้เล่า เป็นมนุษย์แต่ไร้มนุษยธรรม เกี้ยวข้องอันใดกับดนตรีได้เล่า” (人而不仁，如礼何？ 人而不仁，如乐何？) 《论语·八佾》 (สุวรรณา สถาอานันท์, 2562: 667) หรือ “อยู่ในตำแหน่งสูงแต่ใจไม่กว้าง ปฏิบัติ หลี่ แต่ไร้ความเคารพ ไว้ทุกข์แต่ไม่โศกเศร้า ยังจะมีอะไรให้เราดูอีก” (居上不宽，为礼不敬，临丧不哀，吾何以观之哉？) 《论语·八佾》 (สุวรรณา สถาอานันท์, 2562: 669) ฉะนั้น ตามทัศนะของขงจื๊อ พฤติกรรมการแสดงออก หลี่ ที่ปราศจากแก่นแกนคุณธรรมหรือ เหริน เป็นตัวตั้งต้นจึงเป็นเพียงการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ซึ่งเป็นรูปแบบอันกลวงเปล่าของพิธีกรรมหรือมารยาท โดยปราศจากแก่นสารเท่านั้น

บทบาทหน้าที่ของ หลี่ ไม่เพียงแต่เป็นพฤติกรรมการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการมีมนุษยธรรมของมนุษย์ หากแต่ หลี่ ยังทำหน้าที่ปรับแต่งขัดเกลาให้ เหริน ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ที่อยู่ภายใน ได้ถูกแสดงออกมาในระดับที่เหมาะสมงดงาม ไม่ให้สุดโต่งเอียงล้นจนขาดหรือเกินไปในทางหนึ่งทางใดจนเกินกว่าระดับที่พอดี ดังวจนะของขงจื๊อที่ได้กล่าวไว้ “ความนอบน้อมที่ไร้ หลี่ เป็นความเหนียวเปลา่ ความมระแฉะวังที่ไร้ หลี่ เป็นความขลาดเกร็ง ความกล้าหาญที่ไร้ หลี่ เป็นความวุ่นวาย ความตรงไปตรงมาที่ไร้ หลี่ เป็นความหยาบคาย” (恭而无礼则劳，慎而无礼则蒺，勇而无礼则乱，直而无礼则绞。) 《论语·泰伯》 (สุวรรณา สถาอานันท์, 2562: 682) ฉะนั้น หากพิจารณาอย่างละเอียด พฤติกรรมการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์อย่าง หลี่ จึงประดุจดังกรอบ หรือกระบวนการที่คอยช่วยกำหนดชี้แนะ (มิใช่บังคับ) ให้เนื้อแท้แห่งความเป็นมนุษย์อย่าง เหริน หรือคุณธรรม จริยธรรม มนุษยธรรมอันเป็นแก่นแท้ที่อยู่ภายในได้ปรากฏออกมาสู่ภายนอกอย่างมีมนุษย์ผู้นั้นมีปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์ผู้อื่นได้อย่างสมดุลพอดี และงดงามเหมาะสมกับความชอบธรรมของบทบาทและสถานภาพที่ถูกกำหนดไว้ เพื่อให้สังคมอุดมคติที่มีความกลมเกลียวหรือ เเหอ บังเกิดขึ้น

วจนะบทหนึ่งของขงจื๊อที่บันทึกอยู่ในคัมภีร์หลุนอี่ว บทจื่อลู ความว่า “วิญญูชนสร้างความกลมเกลียวแม้ไม่เหมือน เสี่ยวเหรินสร้างความเหมือนแต่ไม่กลมเกลียว” (君子和而不同，小人同而不和。) 《论语·子路》 (สุวรรณา สถาอานันท์, 2562: 698)

“จวินจื่อ หอเออร์ปู้ถง เสี่ยวเหริน ถงเออร์ปู้หอ” เมื่อภาวะอุดมคติทางจริยะที่มีความกลมเกลียวคือสิ่งที่ขงจื่อปรารถนาจะสร้างให้เกิด จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า บุคคลตามอุดมคติที่ขงจื่อชื่นชมอย่างวิญญูชนจึงต้องมีคุณลักษณะสำคัญที่มุ่งสร้างความกลมเกลียว มีใช้สร้างความเหมือน ประเด็นมโนทัศน์ความกลมเกลียว (和; หอ) และความเหมือน (同; ถง) นี้ ปราชญ์ครั้งบุรพกาลได้เคยให้อรรถาธิบายความหมายและจำแนกความต่างไว้ โดยยกความกลมกล่อมของรสชาติและความกลมกลืนของเสียงดนตรีมาเทียบเคียง พงศาวดารกั๋วอวิ๋ บรรพเจิ้งอวิ๋ 《国语·郑语》 ปลายราชวงศ์โจวตะวันตก บันทึกไว้ว่า สื่อปั่วไท่สื่อแห่งราชสำนักโจวได้ตอบข้อคำถามของเจิ้งเหิงกง (郑桓公) ถึงความหมายของ “หอ” โดยอธิบายว่า “หอ” คือ การประสานกันอย่างสมดุลกลมกลืนของสิ่งที่ไม่เหมือนกัน จนงอกเงยกลายเป็นสิ่งใหม่เสริมส่งซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับอุปมาโวหารซึ่งเยียนอิง (晏婴) แห่งรัฐฉีได้กล่าวตอบฉีจิงกงเมื่อคราวตรัสถามถึงความต่างระหว่าง “หอ” กับ “ถง” ซึ่งถูกบันทึกไว้ในจั่วจวิน บรรพเจางงเอ๋อริสือเหียน 《左传·昭公二十年》 ดันยุคขุนชีว เยียนอิงเปรียบ “หอ” เหมือนการปรุงน้ำแกงเลิศรส รสอันกลมกล่อมโอชาของน้ำแกง เกิดขึ้นจากวัตถุดิบที่หลากหลายแตกต่างกัน ชีอวิ๋ น้ำส้ม ขี้วย เครื่องปรุงรส เนื้อปลาหรือเนื้อสัตว์อื่น ๆ ที่ผสมรวมอยู่ด้วยกัน ผ่านกระบวนการปรุง ชิม ปรับสัดส่วนของวัตถุดิบแต่ละอย่างให้พอเหมาะพอดี น้อยไปก็เค็ม มากไปก็ล้น ฉะนั้น แม้ตั้งต้นจากความหลากหลายที่แตกต่าง ก็กลับผสานรวมเป็นหนึ่งรสล้ำที่สมดุลกลมกล่อม นี่คือ “หอ” แต่หากเพียงเติมน้ำเปล่าเพิ่มเข้าไปเรื่อย ๆ ในหม้อ หม้อนั้นก็จะมีเพียงแค่น้ำเปล่าที่เพิ่มปริมาณมากขึ้นจนล้น ทว่าน้ำเปล่าที่เหมือนกันทั้งหมดนั้นไม่มีวันกลายเป็นน้ำแกงโอชารสได้ เช่นนี้จึงเรียกว่า “ถง”

เมื่อพิจารณาจากข้ออธิบายที่สื่อปั่วและเยียนอิงได้ให้ไว้ข้างต้น เป็นที่ประจักษ์ว่า แก่นแกนของ “ถง” พุดถึงความเหมือนด้วยคุณลักษณะและคุณสมบัติของสิ่งต่าง ๆ ความเป็นแบบเดียวกันเมื่อนำมารวมกัน จึงเข้ากันได้เนียนแนบสนิทเป็นเนื้อเดียวเพิ่มเพียงปริมาณ แต่ไม่เกิดการรังสรรค์ให้กลายเป็นสิ่งใหม่อื่นใดขึ้นมา ในขณะที่แก่นแกนของ “ถง” พุดถึงความเหมือนของสิ่งต่าง ๆ หัวใจของ “หอ” กลับอยู่ที่ความต่างของแต่ละสิ่ง การใช้ประโยชน์จากคุณลักษณะเฉพาะที่แตกต่างเสริมส่งเติมแต่งซึ่งกันและกัน สิ่งใหม่งอกเงยจากสิ่งเดิม เกิดเป็นเอกภาพที่ถักทอสิ่งที่ต่างกันนั่นให้อยู่ร่วมกันได้อย่างกลมเกลียวสมดุล

มนัทัศน์ หลี ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอเยวน”

สำหรับขงจื้อแล้ว สังคมที่มีเอกภาพ ไม่ได้เกิดจากการกะเกณฑ์ให้คนทุกคนมีคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่เหมือนกันไปหมด และไม่ใช้การมุ่งกำจัดทำลายความแตกต่างระหว่างคนแต่ละคนให้หายไป หรือเปลี่ยนความต่างนั้นให้กลายเป็นเหมือน รวมทั้งไม่ใช่การมุ่งค้นหาเฉพาะคนที่เหมือนกันให้มาอยู่ร่วมกัน ในทางกลับกัน เอกภาพสำหรับขงจื้อคือการคงความต่างนั้นไว้ให้ดำรงอยู่ด้วยกันได้อย่างกลมกลืน เชื่อมสัมพันธ์กับความต่างระหว่างมนุษย์ด้วยความรักในมนุษย์ซึ่งกันและกันด้วยมนุษยธรรมอันดีงาม สำหรับขงจื้อแล้ว เอกภาพที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีการแบ่งช่วงชั้นลดหลั่นไม่เสมอภาคนั้น ไม่ใช่ทำให้ทุกคนเสมอภาคเท่าเทียม ความกลมเกลียวในสังคมที่เกิดขึ้นจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์มนุษย์ที่ไม่เสมอภาคกันนั้นต่างหากเล่าเป็นคุณค่าที่แท้จริงกว่าที่ขงจื้อให้ความสำคัญ

ดนตรีกลมกลืนจึงไพเราะ รสชาติกลมกล่อมจึงโอชา มนุษย์กลมเกลียวจึงผาสุกสันติ สถาปัตยกรรมจีนโบราณ ชื่อเหอเยวน ไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับคนเพียงสองสามคน หากแต่รองรับการอยู่อาศัยของครอบครัวขยายที่มีสมาชิกในครอบครัวหลากหลายรุ่น หลากหลายชนชั้นสถานภาพ อาวุโส วัย เพศ มาอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน เจ้าของบ้าน สมาชิกในครอบครัว ลูกหลาน บริวาร คนรับใช้ ภาวะการอยู่ร่วมกันอย่างกลมเกลียวแม้แตกต่าง หรือ เหอเอ๋อร์ปู้ถ่ง (和而不同) เกิดขึ้นได้ในชื่อเหอเยวน โดยอาศัย หลี เป็นเครื่องมือในการกำหนดควบคุมการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของนามตามสถานภาพ และเหมาะสมตามนามคู่สัมพันธ์ เพื่อให้เกิดระเบียบในการอยู่ร่วมกัน ดังที่ผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไป

มนัทัศน์ หลี กับภาพสะท้อนสังคมแบบมีช่วงชั้นในสถาปัตยกรรมจีนชื่อเหอเยวน

แนวคิดปรัชญาสำนักขงจื้อ เป็นระบบจริยศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับลำดับชั้นทางสังคม โดยมุ่งกำหนดบทบาทสถานภาพของผู้คนและปลูกฝังคุณธรรมตามข้อกำหนดตามสถานภาพนั้น เพื่อเป็นแบบแผนพฤติกรรมการแสดงออกตามข้อกำหนดตามสถานภาพให้แสดงออกมาได้อย่างพอเหมาะพองาม ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบแบบแผนในสังคมทุกระดับ ฉะนั้น หลี ในฐานะที่เป็นการแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ผ่านพฤติกรรมจึงปรากฏให้เห็นอยู่ในทุกมิติของชีวิตในสังคมจีน ทั้งในวิถีชุมชนระดับครอบครัว สังคม

หรือรัฐ ทั้งในวิธีการดำรงชีวิตด้านอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย การเดินทาง เป็นแบบแผนแนวทางที่คอยกำกับขึ้นทำให้มนุษย์ธรรมชาติธรรมภายในจิตใจ หรือ เทริน ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานของการเป็นมนุษย์และการสร้างชุมชนมนุษย์ สามารถถ่ายทอดและแสดงออกมาด้วยความเหมาะสมงดงาม ด้วยความสอดคล้องกับข้อกำหนดตามสถานภาพทางสังคมที่ได้ถูกกำหนดไว้แล้วตามหลักแห่งความสัมพันธ์ทั้ง 5 นั้น

มนทัศน์ หลี่ ที่แสดงออกผ่านการจัดระเบียบผู้คนให้อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ที่เหมาะสมตามลำดับชั้นทางสังคมในชื่อเหอหยวนนั้น ปรากฏอย่างเด่นชัดผ่านการจัดระเบียบผังหมู่เรือนอาคารที่มีการเรียงตัวตามลำดับชั้นของหมู่เรือนอาคาร (Lay-out in hierarchy) อย่างมีแบบแผนเคร่งครัด ลดหลั่นแตกต่างโดยแสดงออกให้เห็นผ่านตำแหน่งที่ตั้ง ทิศทาง ขนาด ความสูง ความกว้าง เป็นต้น ลำดับชั้นของเรือนอาคารที่เรียงลำดับลดหลั่นแตกต่างกันนั้น สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนต่างชนชั้นต่างสถานภาพที่อาศัยอยู่ร่วมกันในชื่อเหอหยวนและระบบคู่ความสัมพันธ์ที่ลดหลั่นเป็นช่วงชั้นได้อย่างชัดเจน ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการพยายามกำกับควบคุมความสัมพันธ์ที่ลดหลั่นตามชนชั้นสถานภาพและระบบคู่ความสัมพันธ์ด้วยการจัดระเบียบพื้นที่และกลุ่มเรือนอาคาร

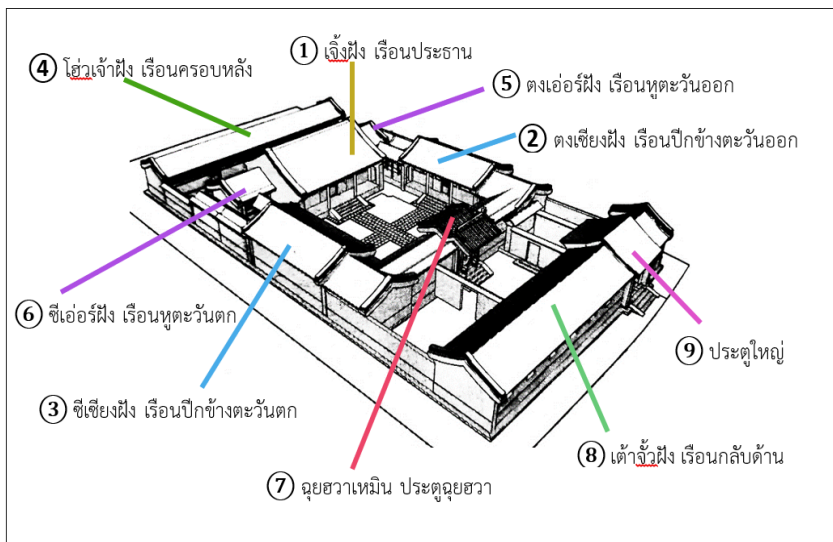
ชื่อเหอหยวนเป็นสถาปัตยกรรมที่เรียงตัวในลักษณะสมมาตรตามแนวเส้นแกนประธานเหนือใต้ โดยเรือนประธานเป็นเรือนที่มีฐานานุศักดิ์สูงที่สุดในบรรดาหมู่เรือนทั้งหมดในชื่อเหอหยวน ด้วยฐานานุศักดิ์ของเรือนประธานที่สูงกว่าเรือนอาคารอื่น ๆ ขนาดตัวเรือนและขนาดห้องจึงกว้าง ลึก ใหญ่และโอโถงที่สุดในบรรดาเรือนอาคารทั้งหมด ขนาดและความสูงของเสา ความสูงของฐานบันไดก็สูงที่สุดด้วยเช่นกัน โดยทั่วไปเรือนประธานมีขนาดหน้ากว้าง 3 ห้อง หรือ 5 ห้อง⁶ ทั้งความสูงของหลังคาที่สูงพ้นเรือนปีกข้างเรือนหุ รวมทั้งเรือนอาคารอื่น ๆ ทั้งหมดในชื่อเหอหยวน ฐานานุศักดิ์ที่สูงที่สุดของเรือนประธานนี้บางครั้งยังแสดงออกให้เห็นผ่านการใช้รูปแบบหลังคาซึ่งมีสันหลังคาหลัก ไม่ใช่หลังคาแบบเจวียนผิง (卷棚) ที่ไม่มีสันหลังคา ส่งผลให้เรือนประธานดูสง่างาม สูงใหญ่กว่าเรือนอาคารหลังอื่นที่ใช้หลังคาแบบเจวียนผิง (Jia Jun, 2018: 86-87) Zhao Guangchao (2018: 120) ระบุว่า สำหรับสถาปัตยกรรมจีนโบราณ หลังคามีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดและแสดงออกซึ่งฐานานุศักดิ์แห่งเรือนอาคาร ยิ่งเป็นพระที่นั่งที่มี

⁶ห้อง คือ หน่วยวัดขนาดของพื้นที่ โดยพื้นที่ระหว่างเสา 4 มุม จะนับเป็น 1 ห้อง

มโนทัศน์ หลั ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอเยวน”

ฐานานุศักดิ์สูง รูปแบบของหลังคาที่ยังมีศักดิ์สูง เมื่อรูปแบบหลังคายังมีศักดิ์สูง เรือนอาคารนั้นก็ยิ่งโอ่อ่าสง่างาม สิ่งปลูกสร้างใดสร้างโดยไม่คำนึงความสอดคล้องเหมาะสมในประเด็นดังกล่าว ไม่เพียงผิดกฎหมาย แต่ยังแสดงถึงการไม่รู้ธรรมเนียม และไม่มีมารยาทอีกด้วย

ฐานานุศักดิ์อันสูงส่งของเรือนประธานนอกจากจะแสดงให้เห็นผ่านขนาดพื้นที่ ความสูง หรือรูปแบบของหลังคาที่บ่งบอกลำดับศักดิ์แล้ว วัสดุ การประดับตกแต่ง ความประณีตพิถีพิถันหรือฝีมือในการก่อสร้างก็ล้วนแต่วิจิตรบรรจงกว่าเรือนอาคารหลังอื่นทั้งสิ้น ทั้งตำแหน่งทิศทางที่ตั้งของเรือนประธานที่ตั้งอยู่บนเส้นแกนกลางเหนือใต้แนวตั้งในตำแหน่งทิศเหนือ ที่หันหน้าเปิดออกสู่ทิศใต้ ก็ถือว่าเป็นตำแหน่งและทิศทางที่ดีที่สุดในบรรดาเรือนอาคารทั้งหมด⁷ รายละเอียดเหล่านี้ขบเน้นความสำคัญและฐานานุศักดิ์ของเรือนประธานให้ปรากฏชัด การให้ความสำคัญกับลำดับชั้นของสถาปัตยกรรมที่สัมพันธ์กับสถานภาพของผู้คนเหล่านี้ ปรากฏให้เห็นแม้จะอยู่ภายในพื้นที่เรือนอาคารเดียวกันก็ตาม

ภาพที่ 8: ฐานานุศักดิ์ของเรือนอาคารในชื่อเหอเยวน

ที่มา: ดัดแปลงจาก Jia Jun (2018)

⁷ ลักษณะการเลือกตำแหน่งทิศทางการจัดวางที่ดีที่สุดใน สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานในการออกแบบสถาปัตยกรรม ดังที่ กิจชัย จิตจกรวานิช (2544: 172) ได้เคยระบุว่า การที่ด้านยาวของเรือนอาคารวางขวางในแนวแกนกลางเหนือใต้ นั้น สามารถเพิ่มตามธรรมชาติและลดความร้อนโดยตรงจากดวงอาทิตย์ได้ดีที่สุด

ภาพที่ 8 หากพิจารณาตามหลัก หลี่ แล้ว ตำแหน่งที่สำคัญที่สุดของอาคารที่สำคัญที่สุดอย่างเรือนประธาน (หมายเลข ①) ก็คือบริเวณโถงกลางที่อยู่ในตำแหน่งกึ่งกลางของเรือนประธานนั่นเอง บริเวณโถงกลางของเรือนประธานนี้จึงจัดสรรเพื่อเป็นพื้นที่สำหรับบุขาบรรพชน สักการะเซ่นไหว้บรรพบุรุษในครอบครัว สะท้อนให้เห็นแนวคิดทางพิธีกรรมของจีนที่ให้ความสำคัญต่อการบุขาบรรพบุรุษเป็นอย่างยิ่ง ด้วยถือเป็นการรักษาไว้ซึ่งพลังอันยิ่งใหญ่ที่ร้อยรวมจากระบบเครือญาติและสายเลือด ทั้งยังสื่อนัยแห่งการไม่หลงลืมทอดทิ้งในสายสัมพันธ์ครอบครัวและหวนกลับคืนสู่รากเหง้าวงศ์ตระกูล (Zhao Guangchao, 2016: 32-33) นอกจากโถงกลางของเรือนประธานจะใช้เป็นที่บุขาบรรพบุรุษแล้ว พื้นที่นี้ยังมีไว้สำหรับให้สมาชิกในครอบครัวได้ใช้ชีวิตประจำวันร่วมกัน หรือจัดเป็นที่พำนักเพื่อรับรองเหล่าเครือญาติที่มาเยือนอีกด้วย (Gu Jun & Wang Licheng, 2002: 61) ทั้งนี้ นอกจากจะเป็นพื้นที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นการให้คุณค่ากับบรรพบุรุษ เรือนประธานยังแสดงให้เห็นการให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโสในครอบครัว ซึ่งเป็นค่านิยมสำคัญของชาวจีนได้อย่างชัดเจน โดยปกติแล้วห้องทางฝั่งทิศตะวันออกและตะวันตกของเรือนประธาน จะจัดสรรให้เป็นที่พำนักของผู้อาวุโสในครอบครัวหรือเจ้าของเรือนตามขนบดั้งเดิมของจีน ทิศตะวันออกเป็นทิศที่มีความสำคัญอย่างยิ่งวด ด้วยเหตุนี้ ห้องทางฝั่งทิศตะวันออกของเรือนประธานจึงมีขนาดที่ใหญ่กว่าห้องฝั่งทิศตะวันตกอยู่เล็กน้อย ดังนั้น หากมีสมาชิกในครอบครัว 3 รุ่นอยู่ร่วมกันในชื่อเหอหยวน เรือนประธานฝั่งทิศตะวันออกจึงมักจะเป็นที่พักสำหรับผู้ที่มีอาวุโสสูงที่สุด นั่นก็คือรุ่นปู่ ส่วนเรือนประธานฝั่งทิศตะวันตกจะเป็นที่พักของผู้มีอาวุโสในครอบครัวรุ่นถัดลงมา ซึ่งก็คือรุ่นพ่อนั่นเอง (Zhao Zhenxiang & et al, 2009: 17) ทั้งนี้ หากครอบครัวใดที่สามีเดียมีภรรยาหลายคน เรือนนอนฝั่งทิศตะวันออกจะเป็นที่พักของภรรยาใหญ่ ส่วนเรือนนอนฝั่งตะวันตกจะเป็นที่พักของภรรยารอง (Gu Jun & Wang Licheng, 2002: 61)

ในขณะที่เรือนประธาน (หมายเลข ①) เป็นที่พักของผู้มีอาวุโสสูงสุดในครอบครัวหรือผู้มีอำนาจสิทธิ์ขาดในเรือนชื่อเหอหยวน ตงเซียงฝั่งกับซีเซียงฝั่ง หรือเรือนปีกข้างตะวันออกกับเรือนปีกข้างตะวันตก (หมายเลข ② และ ③ ตามลำดับ) จัดสรรให้เป็นที่พำนักสำหรับบุตรชายในตระกูลซึ่งเป็นสมาชิกในลำดับขั้นที่ 3 ของครอบครัว แม้ว่าเรือนปีกข้างทั้งสองนี้จะมีลักษณะที่สมมาตรกัน แต่เช่นเดียวกับกรณีของเรือนประธานที่ได้กล่าวถึงแล้วในข้างต้นว่า คนจีนให้ความสำคัญกับทิศตะวันออกยิ่งกว่า ฉะนั้น หากใน

มโนทัศน์ หลั ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอเยวน”

ครอบครัวมีบุตรชาย 2 คน บุตรชายคนโตจะพำนักในตงเซียงฝิง (หมายเลข ②) และบุตรชายคนเล็กจะพำนักในซีเซียงฝิง (หมายเลข ③)

อนึ่ง บริเวณด้านหลังของเรือนประธาน หรือในตำแหน่งทิศเหนือสุดของชื่อเหอเยวนนั้น เป็นพื้นที่มิดชิด ลับตาคน อยู่ลึกเข้าไปด้านใน มีความเป็นส่วนตัวสูง ทั้งยังใกล้ชิดกับเรือนประธานซึ่งเป็นเรือนนอนของบุพการีผู้มีอาวุโสสูงสุด ดังนั้น บริเวณนี้จึงเป็นที่ตั้งของโถวเจ้าฝิง หรือเรือนครอบหลัง (หมายเลข ④) ซึ่งเป็นที่อยู่ของบุตรในครอบครัวที่ยังไม่ออกเรือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นสตรีสูงวัยซึ่งนับว่าอยู่ในสถานะต่ำต้อยมากในสมัยโบราณ (Gu Jun & Wang Licheng, 2002: 61) เป็นที่น่าสังเกตว่า เรือนโถวเจ้าฝิงนี้แม้จะตั้งอยู่ในตำแหน่งใกล้เคียงกับเรือนประธาน ทั้งยังหันหน้าออกไปยังทิศใต้เช่นเดียวกับเรือนประธาน แต่พื้นที่กลับคับแคบกว่ามากเนื่องจากภายในแบ่งซอยเป็นห้องจำนวนมาก ฐานานุกติที่ดีต่ำกว่าเรือนประธานและเรือนปีกข้าง เรียกได้ว่าใกล้เคียงกับเต้าจั่วฝิงหรือเรือนกลับด้าน (หมายเลข ⑧) โถวเจ้าฝิงนี้นอกจากจะใช้เป็นที่อาศัยของบุตรของครอบครัว ยังอาจใช้เป็นห้องพักของบริวารหญิง ห้องเก็บของ หรือเป็นห้องที่ใช้สำหรับเตรียมงานภายในบ้านอีกด้วย (Wang Qiming, 2013: 76) ทั้งนี้ หากเรือนชื่อเหอเยวนนั้นไม่มีโถวเจ้าฝิง บุตรในตระกูลที่ยังไม่ได้ออกเรือนจะถูกจัดสรรให้พักอยู่ในเรือนเอ๋อร์ฝิงที่ขนานซ้ายขวาอยู่ข้างเรือนประธานทั้ง 2 ฝั่ง (หมายเลข ⑤ และ ⑥) ซึ่งก็มีข้อจำกัดในด้านขนาด เนื่องจากโดยทั่วไปมีความกว้างเพียง 1 ห้องเท่านั้น ส่วนน้อยที่จะมีความกว้างขนาด 2 ห้อง จึงไม่ได้สะดวกสบายในการอยู่อาศัยเช่นเดียวกัน เรือนเอ๋อร์ฝิงนี้อาจใช้เป็นห้องเก็บของหรือห้องสำรอง หรืออาจจัดเป็นห้องนอนหรือห้องหนังสือก็เป็นได้

การที่สมาชิกในครอบครัวที่เป็นสตรีอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ชั้นในที่ลึกที่สุด ห่างจากประตูใหญ่ที่อยู่ด้านหน้า (หมายเลข ⑨) โดยที่แยกแปลกหน้าโดยเฉพาะแยกที่เป็นบุรุษซึ่งไม่ได้มีความสนิทสนมชิดเชื้อกัน หรือแม้แต่บริวาร พ่อบ้านหรือคนรับใช้เพศชายก็จะมีสิทธิล่วงล้ำเข้ามายังบริเวณพื้นที่ส่วนนี้ สะท้อนให้เห็นสิทธิและความเป็นอิสระของสตรีที่ถูกจำกัดผ่านการจำกัดพื้นที่ในการใช้ชีวิต มีคำกล่าวหนึ่งที่กล่าวกันอย่างแพร่หลายว่า “ประตูใหญ่ไม่ออก ประตูสองไม่ข้าม” ประตูใหญ่ (หมายเลข ⑨) ที่ว่า คือประตูที่เชื่อมชื่อเหอเยวนกับทางสัญจรสาธารณะ ส่วนประตูที่สองที่ระบุถึง คือประตูประตูฉวยฮวา (垂花门) (หมายเลข ⑦) ซึ่งอยู่กึ่งกลางกำแพงบริเวณเส้นแนวแกนกลางเหนือใต้ ประตูฉวยฮวาเป็นประตูที่สองถัดจากประตูใหญ่เข้ามา เป็นประตูที่อยู่ภายในชื่อเหอเยวน ทำหน้าที่กั้น

แยกพื้นที่ขึ้นนอกออกจากพื้นที่ขึ้นใน ในขณะที่เดียวกันก็เชื่อมต่อพื้นที่ขึ้นในกับพื้นที่ขึ้นนอกเข้าด้วยกัน ฉะนั้น หากพ้นจากประตูยฮวาเข้าไป ก็แปลว่าได้ก้าวเข้าสู่เขตพื้นที่ขึ้นในของชื่อเหอเย่นแล้ว ประตูยฮวาแบ่งแยกพื้นที่ภายในอันเป็นส่วนตัวเฉพาะสมาชิกในครอบครัวกับพื้นที่ภายนอกของแขก แม้จะมีขนาดเล็กแต่กลับตั้งอยู่บนฐานบันไดจนมีความสูงที่เสมอเรือนปีกข้าง ในทางกลับกัน หากพิจารณาตำแหน่งที่ตั้งของเต้าจั่วฝั่งหรือเรือนกลัดด้าน (หมายเลข ⑧) ที่แม้จะพาดทับอยู่บนเส้นแนวแกนกลางเหนือได้ แต่ก็ไม่ได้อยู่ในตำแหน่งกึ่งกลางเสียทีเดียว นั่นเพราะฐานานุศักดิ์ของเรือนเต้าจั่วฝั่งนั้นต่ำต้อยมักจัดสรรให้เป็นที่พักของเหล่าบริวารคนรับใช้ต่าง ๆ ตำแหน่งการวางจึงเฉียงเอียงออกจากเส้นแนวแกนประธาน รายละเอียดเหล่านี้ตอกย้ำให้เห็นการให้คุณค่าในระบบอาวุโส และการยึดมั่นการแบ่งแยกชนชั้นผ่านฐานานุศักดิ์ที่ถูกกำหนดให้แตกต่างกันของหมู่เรือนอาคารในชื่อเหอเย่นได้อย่างชัดเจน

เรือนเต้าจั่วฝั่งหรือเรือนกลัดด้าน (หมายเลข ⑧) ตั้งอยู่ในตำแหน่งทิศใต้สุดของหมู่เรือนชื่อเหอเย่น ระบายเดียวกับประตูใหญ่เอียงไปทางซ้าย โดยหันหน้าออกสู่ทิศเหนือ (หรืออีกนัยหนึ่งคือหันหน้าเข้าหาเรือนประธาน) ไม่ว่าจะด้วยขนาด ทิศทาง หรือที่ตั้ง นับว่าเป็นเรือนที่มีสุขภาวะในการอยู่อาศัยต่ำที่สุดในบรรดาหมู่เรือนทั้งหมด เนื่องจากไม่ว่าจะในฤดูใด เรือนดังกล่าวนี้แทบจะไม่มีโอกาสได้รับแสงแดดอย่างเต็มที่ ในฤดูร้อนและฤดูใบไม้ร่วงซึ่งอากาศร้อนและฝนตกชุก ก็ทั้งอบอ้าวและอับชื้น ครั้นถึงฤดูหนาว ความหนาวเย็นจากอิทธิพลของลมตะวันตกเฉียงเหนือก็จะพัดลอดผ่านประตูเข้ามาภายในอาคารตลอดเวลา เรือนเต้าจั่วฝั่งจึงถูกจัดให้เป็นที่พักสำหรับเหล่าบริวารคนรับใช้ชายทั้งหลายที่อาศัยอยู่ในชื่อเหอเย่น ทั้งนี้ หากพิจารณาจากการจัดสรรพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ของเรือนเต้าจั่วฝั่งอย่างละเอียด จะเห็นว่าเป็นเรือนที่ไม่เหมาะกับการอยู่อาศัยแม้แต่น้อย จึงมักถูกจัดสรรเพื่อการใช้ประโยชน์ในด้านอื่นด้วย โดยห้องแรกริมฝั่งด้านทิศตะวันออกนิยมใช้เป็นห้องเรียนหนังสือของสมาชิกในครอบครัว ถัดมาห้องที่สองจะเป็นตำแหน่งของประตูใหญ่ ห้องที่สามจะใช้สำหรับรับแขกหรือเป็นที่พักของบริวารคนรับใช้เพศชาย และในตำแหน่งริมสุดฝั่งทิศตะวันตกจะเป็นห้องน้ำ (Duan Bingren, 2016: 1221)

จากการวิเคราะห์การจัดการพื้นที่และเรือนอาคารภายในสถาปัตยกรรมจีนโบราณชื่อเหอเย่นข้างต้น เห็นได้ว่าชื่อเหอเย่นเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์อันเป็นรูปธรรมที่แสดงให้เห็นถึงมโนทัศน์ หลี่ อันเป็นแบบแผนปฏิบัติ ครรลองกฎเกณฑ์ที่ผูกโยงและให้

มโนทัศน์ หลี่ ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอเยว่น”

คุณค่ากับลำดับขั้นทางสังคมของผู้คน เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า ลำดับขั้นของเรือนอาคารต่าง ๆ รวมถึงรูปแบบแผนผังการจัดการพื้นที่ภายในชื่อเหอเยว่นนั้น มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับอำนาจสิทธิ์ขาดต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามลำดับอาวุโส ตามสถานภาพในครอบครัว ตามเพศ ลูกชายคนโตและหลานชายคนโต (ลูกของลูกชายคนโต) จะมีศักดิ์ที่สูงกว่าพี่น้องในรุ่นเดียวกัน สตรีถูกให้ความสำคัญน้อยกว่าบุรุษ และใช้ชีวิตอยู่ภายใต้ข้อจำกัดมากมาย เพราะถือเป็นคนนอกเมื่อแต่งงานออกจากครอบครัวไป ส่วนบริวารอย่างคนรับใช้ภายในบ้านนั้น มีสถานะที่ต่ำต้อยและไม่ได้รับความสำคัญยิ่งกว่าสมาชิกในครอบครัวที่เป็นสตรี

แผนผังการจัดวางและตำแหน่งของเรือนอาคารหลังต่าง ๆ ในชื่อเหอเยว่น แสดงออกให้เห็นถึงความกลมเกลียวสมดุล ที่เป็นระเบียบเรียบร้อยภายใต้การอยู่ร่วมกันของผู้คนที่หลากหลายแตกต่าง อันเกิดจากการปฏิบัติตาม หลี่ หรือแบบแผนข้อกำหนดบังคับตามสถานภาพและตำแหน่งแห่งที่ที่ควรจะเป็น การที่เรือนเต้าจ้งฝั่งทางทิศใต้ เรือนเซียงฝิง ตะวันออกและเซียงฝิงตะวันตก รายล้อมอยู่ไม่ห่างจากเรือนประธานซึ่งตั้งอยู่ในตำแหน่งทิศเหนือ นัยหนึ่งสื่อให้เห็นความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่ผู้น้อยเคารพยำเกรงผู้ใหญ่ ยอมอยู่ใต้อาณัติของผู้เป็นประมุขในครอบครัว เปรียบเสมือนผู้น้อยที่หวั่นไหวและพร้อมจะดูแลปรนนิบัติผู้อาวุโส อีกทั้งหากพินิจลักษณะของชื่อเหอเยว่นที่เรือนอาคารแต่ละหลังเปิดประตูหันหน้าเข้าสู่ลานสี่เหลี่ยมที่อยู่ตรงกลางนั้น ก็สะท้อนให้เห็นแนวคิดของการรวมเป็นหนึ่งเดียว ดังเรือนสี่ประธาน สี่ด้านรวมเป็นหนึ่ง ที่แม้เรือนทั้งสี่จะมีฐานานุศักดิ์ของเรือนอาคารที่ต่างกัน ผู้ที่พักอาศัยอยู่ในเรือนนั้นก็ต่างระดับชนชั้น ต่างอาวุโส แต่สามารถดำรงอยู่ในสถานะเป็นหนึ่งเดียวกันได้ Ni Yuehong (2009: 182) กล่าวว่า “ความกลมเกลียว” นั้นเกิดขึ้นบนพื้นฐานของการพยายาม “ประสาน” ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับความเป็นระเบียบ ให้เกิดความสมัคสมาน เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความปรารถนาที่ต้องการจะให้เกิดความสมัคสมานกลมเกลียวขึ้นในทั้งความสัมพันธ์ของมนุษย์และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และเป็นเครื่องยืนยันว่า ทุกมิติการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์ของมนุษย์ล้วนแยกจาก หลี่ ไม่ขาด และรูปแบบที่ หลี่ แสดงออกก็ผูกเกี่ยวโยงบนความสัมพันธ์ในครอบครัว ในฐานะที่เป็นภาพรวมของหน่วยหลักทางสังคมและความกลมเกลียวของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ล้วนอยู่บนระบบชนชั้น

ลักษณะการวางผังเรือนอาคารที่ลดหลั่นเป็นช่วงชั้น แยกแบ่งผู้อยู่อาศัยระหว่างชนชั้นให้มีลำดับลดหลั่นชัดเจน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบิดา-บุตร สามี-ภรรยา ผู้ชาย-ผู้หญิง ผู้อาวุโส-ผู้เยาว์ คนนอก-คนใน ฯลฯ สัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างมีระเบียบแบบแผน ไม่ละเมิดล่วงล้ำเกินสถานภาพที่ตนมี (Qin Hongling, 2003: 28) ในท้ายที่สุดแล้ว นัยยะความหมาย “ความสมดุลกลมเกลียว” ชุมชนมนุษย์อันงดงามตามภาพอุดมคติ ฉายชัดออกมาให้เห็นผ่านชื่อเหอหยวน ที่รวมผู้คนที่แตกต่างกันทั้งในด้านความอาวุโส สถานภาพ ชนชั้น เพศ ให้สามารถมาอยู่ร่วมกันในพื้นที่เดียวกัน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันได้อย่างราบรื่น ผาสุก และสันติ และนี่คือภาพสะท้อนของสังคมที่ “แม้แตกต่างแต่กลมเกลียว”

บทสรุป

บ้านมีกรอบของบ้าน เมืองมีกรอบของเมือง มนุษย์เมื่ออาศัยอยู่ ณ ที่แห่งใด จำต้องอยู่ภายใต้กรอบแห่งสังคมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ทั้งสิ้น ระบบชนบจารีต หลั เป็นมโนทัศน์สำคัญในปรัชญาสำนักขงจื๊อ เพื่อสร้างความกลมเกลียวสมดุลให้เกิดขึ้นในสังคมที่ลดหลั่นเป็นช่วงชั้นตามคู่ความสัมพันธ์ที่ได้ถูกกำหนดไว้แล้ว โดยมุ่งแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่สอดคล้องตามแบบแผนครรลองปฏิบัติ ที่เป็นไปตามข้อกำหนดตามสถานภาพที่ถือว่าดีงาม และเหมาะสม เพื่อจัดระเบียบให้ทุกองคาพยพในสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่แตกต่างหลากหลายกันนั้นได้เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอย่างงดงาม สมดุล และกลมเกลียว

บทความนี้สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์ความกลมเกลียวสมดุลภายใต้การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ที่แตกต่างในสังคมที่มีการแบ่งช่วงชั้นในระดับครอบครัวภายในสถาปัตยกรรมจีน เรือนพักอาศัยชื่อเหอหยวน ด้วยการจัดการพื้นที่ที่สอดคล้องและเป็นไปตามข้อกำหนดของนามตามสถานภาพและนามตามคู่ความสัมพันธ์ กล่าวคือ ผู้อยู่อาศัยคนใดพักอาศัยในเรือนใด ล้วนสัมพันธ์กับสถานภาพที่ถูกกำหนดไว้แล้วตามนามตามสถานภาพและนามคู่สัมพันธ์ ระเบียบแบบแผนของเรือนอาคารทั้งตำแหน่ง ทิศทาง ขนาด ของเรือนอาคาร แต่ละหลัง ล้วนบ่งชี้สัมพันธ์กับสถานภาพของผู้อยู่อาศัยที่มีการแบ่งช่วงชั้นลดหลั่นกันอย่างชัดเจน ภาพสะท้อนการปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนให้เหมาะสมสอดคล้องกับตำแหน่งแห่งที่ที่ยึดโยงกับสถานภาพในเรือนพักอาศัยชื่อเหอหยวนนี้ เป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นถึงการพยายามสร้างความกลมเกลียวสมดุลให้เกิดขึ้นในครอบครัว ที่แม้จะรวมร้อยอยู่ภายใต้ระบบชนชั้นที่เต็มไปด้วยความไม่เสมอภาคระหว่างผู้คนหลากหลายสถานภาพก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุลกลมเกลียว

มโนทัศน์ หลี ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอเยวน”

อัตลักษณ์ของชื่อเหอเยวน นอกจากลักษณะเด่นภายนอกอย่าง “ประธานสี่ด้าน เกิดเป็นลานตรงกลาง” ชื่อเหอเยวนยังเปรียบเสมือนหนังสือ ที่แม้จะปราศจากตัวอักษร แต่นำพาให้ผู้อ่านได้แกะรอยวิถีแห่งชีวิตในอดีตของจีนโบราณที่แสดงออกให้เห็นในหลากหลายมิติ ให้เราได้กระจำแจ้งในภูมิหลังทางวัฒนธรรมอันเป็นฐานรากที่โยงยึดอยู่ในสังคมจีนปัจจุบัน เป็นหน่วยจำลองของภาพใหญ่ที่ย่อส่วนลงให้เราแจ้งประจักษ์ถึงโครงสร้างของระบบครอบครัวที่สะท้อนภาพการมีอยู่ของสังคมศักดินาจีนอันพันผูกกับแนวคิดปิตาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญกับการแบ่งแยกลำดับชนชั้นและให้ความเคารพในผู้อาวุโสอย่างเคร่งครัด จนฝังรากลึกอยู่ในสังคมจีนจวบจนทุกวันนี้อย่างเด่นชัด กล่าวได้ว่า นอกเหนือไปจากลักษณะทางกายภาพที่งดงาม โดดเด่น กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมภายนอก ซึ่งเป็นคุณค่าด้านสุนทรียภาพที่สะท้อนออกมาให้เห็นเด่นชัดจากตัวสถาปัตยกรรมเองแล้ว ชื่อเหอเยวนยังก่อปรด้วยคุณค่าทางประวัติศาสตร์ เป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่สามารถสืบค้นยืนยันถึงประวัติศาสตร์อารยธรรมอันยิ่งใหญ่ยาวนาน ก่อปรด้วยคุณค่าทางสังคม ที่สะท้อนให้เห็นการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ความผูกพันกับพื้นที่รอบข้าง การเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรม ศูนย์กลางของจิตวิญญาณ เป็นสัญลักษณ์ทางสังคมของชุมชน สะท้อนให้เห็นความคิดความเชื่อ การเมือง ค่านิยม และความสืบเนื่องของชีวิต ก่อปรด้วยคุณค่าด้านจิตใจ คุณค่าด้านวิทยาการและการศึกษา สะท้อนความหมายและการเป็นตัวแทนเรื่องราวต่าง ๆ ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ ทั้งยังก่อปรด้วยคุณค่าด้านเศรษฐกิจ คุณค่าด้านอรรถประโยชน์ใช้สอยในปัจจุบัน ที่แสดงออกให้เห็นผ่านการที่ผู้คนในปัจจุบันตระหนักรู้และสืบทอดคุณค่าทั้งปวงของสถาปัตยกรรมจีนชื่อเหอเยวนให้คงอยู่ต่อไป ด้วยการบำรุงรักษาชื่อเหอเยวนให้คงความแท้ความดั้งเดิม ปรับเปลี่ยนการใช้สอยจนเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจปัจจุบัน

สถาปัตยกรรมเป็นประจักษ์พยานแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวของมนุษย์ให้สอดคล้องต่อสิ่งที่ตนเองคิด เชื่อ และต้องการ ผ่านทางการดำรงอยู่ของตัวสถาปัตยกรรมเอง แสดงให้เห็นมุมมองในการอยู่ร่วมกับโลก เชื่อมต่อกับธรรมชาติ และใช้ชีวิตร่วมกับคนทั้งความคิด ความเชื่อ ความต้องการในด้านต่าง ๆ รวมถึงมุมมองที่มนุษย์มีต่อสภาพแวดล้อมรอบตัว ซึ่งนั่นสะท้อนให้เห็นความพยายามของมนุษย์ในการกำหนดความเป็นไปในการดำรงชีพ การอยู่อาศัย และการสร้างสภาวะแวดล้อมในการอยู่อาศัยให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสม ฉะนั้น คุณค่าของชื่อเหอเยวนจึงไม่ได้อยู่ที่เพียงแค่อรรถประโยชน์ของการเป็น

เรือนพักอาศัย ซึ่งเป็นปัจจัยสี่อันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตสำหรับมนุษย์ทุกคนมาอย่างช้านานเท่านั้น แต่เพราะเชื้อเหอย่วนเปิดเผยและสะท้อนสิ่งอันเป็นนามธรรมออกมาให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม เราจึงสามารถแกะรอยความหมายทางวัฒนธรรมที่หลอมรวมอยู่ภายในภูมิสถาปัตยกรรมจีนโบราณแบบเชื้อเหอย่วน ทั้งค่านิยม ความเชื่อ ความคิด จิตวิญญาณ ภูมิปัญญา รูปแบบวิถีชีวิต ฯลฯ ของชนชาติจีนที่ฉายชัดอยู่ในร่องรอยต่าง ๆ ของเรือนพักอาศัยนี้ให้เห็นอย่างชัดเจน เชื้อเหอย่วน จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันให้เห็นว่า สิ่งปลูกสร้างรวมทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมานั้นเป็นผลมาจากการแก้ปัญหาการดำเนินชีวิตตลอดระยะเวลาหลายชั่วอายุคน จนเกิดเป็นรูปแบบและระบบการก่อสร้างที่เหมาะสมกับบริบทแวดล้อม และสะท้อนให้เห็นผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ทางสถาปัตยกรรม

นอกเหนือไปจากแนวคิดปรัชญาเชิงจิตที่มุ่งสร้างสังคมอุดมคติอันกลมเกลียวสมดุลง่ายได้คู่ความสัมพันธ์ที่แตกต่างในสังคมที่มีระบบชนชั้นจะฉายชัดให้เห็นในสถาปัตยกรรมจีนเรือนพักอาศัยเชื้อเหอย่วน พื้นที่ที่ ความว่างเปล่า และ ความมีอยู่ประสานรวมกันจนเกิดเป็น เชื้อเหอย่วน นี้ ยังบรรจุร่องรอยทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนจีนอีกมากมายหลายมิติให้สามารถศึกษาต่อยอดร่วมกัน อาทิ เชื้อเหอย่วนกับการสร้างพื้นที่ส่วนตัวที่สงบปลอดภัย เชื้อเหอย่วนกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เชื้อเหอย่วนในแง่ภูมิที่สัมพันธ์กับหลักฮวงจุ้ยเบญจธาตุ เชื้อเหอย่วนกับการสร้างสภาพแวดล้อมภายในพื้นที่แบบปิด เชื้อเหอย่วนกับรูปแบบทางศิลปะและความหมาย รวมทั้งสุนทรียะความละเมียดละไมที่สะท้อนให้เห็นผ่านรูปแบบกิจกรรมกลางลานในเชื้อเหอย่วน เป็นต้น องค์ความรู้เหล่านี้ล้วนแต่สามารถสร้างสรรค์พัฒนา เชื่อมโยงบูรณาการ ขยายขอบเขตให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้นต่อไป

มโนทัศน์ หลั ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอย่วน”

รายการอ้างอิง

- กิจชัย จิตขจรวานิช. (2544). ข้อเสนอแนะในการออกแบบสถาปัตยกรรมเพื่อตอบสนองต่อสภาพภูมิอากาศในเขตร้อนชื้น. *วารสารหน้าจั่ว สถาปัตยกรรม การออกแบบ และสภาพแวดล้อม*, (17), 169-176.
- ต้นข้าว ปาณินท์. (2553). *คนและความคิดทาง สถาปัตยกรรม*. กรุงเทพฯ: สมมติ.
- มาลินี คัมภีร์ญาณนนท์. (2552). ขงจื๊อกับผลงานศิลปะที่หลากหลายมุมมอง. *วารสารดำรงวิชาการ*, 8(1), 35-50.
- ศรีศักดิ์ พัฒนาคิน. (2545). ทศนคติต่อที่ว่าง อัตลักษณ์ที่ซ่อนเร้นในสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเอเชียร่วมสมัย. *วารสารวิจัยและสาระสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 1(1), 129-153.
- สยมพร ฉันทสิทธิพร. (2561). หลักความสัมพันธ์ห้าประการและหลักบรรทัดฐานสามมุมมองของหลักจริยธรรมกับการรักษาเสถียรภาพของสังคมจีน. *วารสาร มจร. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 247-261.
- สุวรรณา สถาอานันท์. (2562). *หลุนอี่ว: ขงจื๊อสนทนา*. กรุงเทพฯ: โอเพน โซไซตี้.
- อดิชาติ คำพวง, และ อรอนงค์ อินสะอาด. (2562). ปรัชญาของขงจื๊อกับการจัดระเบียบทางสังคม: การศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์หลุนอี่ว. *วารสารภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม*, 8(2), 126-164.
- อภิญา ศิริวรรณ (ผู้ถ่ายภาพ). *โรงแรมเป่ย์จิงจิวอีลือกวงชื่อเหอย่วน*. ณ หมายเลข 6 ตรอกทุ่งเม่าเออร์ ถนนเจียวเต้าโข่ว ชุมชนโบราณหนานหลวู่เซียง ปักกิ่ง สาธารณรัฐประชาชนจีน. เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2562.
- เอกพลณัฐ ญัฐพัถนันท์. (2553). ระบบเครือญาติในลัทธิขงจื๊อกับปัญหาครอบครัว: การตีความผ่านคัมภีร์หลุนอี่ว. *วารสารสังคมศาสตร์*, 41(1), 158-196.
- Cai Fengnian 蔡丰年. (2008). *北京旧城胡同与四合院类型学研究*. 北方工业大学硕士学位论文.
- Duan Bingren 段炳仁. (2016). *北京四合院志 (上)*. 北京: 北京出版社.
- Gao Wei 高巍. (2017). *四合院*. 北京: 学苑出版社.

- Gu Jun 顾军 & Wang Licheng 王立成. (2002). 试论北京四合院的建筑特色. *北京联合大学学报*, -(01), 57-62.
- Jia Jun 贾琨. (2018). *北京四合院*. 北京: 清华大学出版社.
- Lai Kehong 来可泓. (2000). *国语直解. 郑语*. 上海: 复旦大学出版社.
- Liu Dunzhen 刘敦桢. (2003). *中国古代建筑史*. 北京: 中国建筑工业出版社. 54-57.
- Ma Bingjian 马炳坚. (2018). *北京四合院建筑*. 天津: 天津大学出版社.
- Meng Fanren 孟凡人. (2006). 元大都的城建规划与元大都和明北京城的轴线问题. *故宫学刊*, -(01), 96-121.
- Ni Yuehong 尼跃红. (2009). *北京胡同四合院类型学研究*. 北京: 中国建筑工业出版社.
- Qin Hongling 秦红岭. (2001). 中国传统建筑文化的伦理内涵. *华夏文化*, -(03), 13-15.
- Qin Hongling 秦红岭. (2003). 简论儒家伦理对传统建筑文化的影响. *华夏文化*, -(04), 26-28.
- Sun Weiwei 孙巍巍. (2019). 传统家居文化刍议——以明清北京四合院为例. *边疆经济与文化*, -(10), 108-109.
- Shen Yantai 沈延太 & Wang Changqing 王长青. (2008). *京城胡同留真*. 北京: 外文出版社.
- Tonggalaga 桐嘎拉嘎. (2009). *北京四合院民居生态性研究初探*. 硕士学位论文. *文.北京林业大学*.
- Wang Qiming 王其明 & Zhang Zhenguang 张振光. (2013). *北京四合院*. 北京: 中国建筑工业出版社.
- Wei Jianwu 魏建武. (2021). *孔子的仁礼思想*. 北京: 首都经济贸易大学出版社.
- Yan Binggang 颜炳罡. (2001). *论孔子的仁礼合一说*. *山东大学学报(哲学社会科学版)*, (02), 52-59.

มโนทัศน์ หลั ในสถาปัตยกรรมจีน “ชื่อเหอฮ้วน”

- Yan Xinyi 阎欣怡 & Wang Yuhang 王宇航. (2018). 传承与创新——北京四合院空间改造设计研究. *艺术与设计(理论)*, 2(03), 68-70.
- Yang Bojun 杨伯峻. (2009). *论语译注*. 北京: 中华书局.
- Zhang Jingjing 张晶晶. (2013). *四合院的改造与传承* (硕士学位论文, 北方工业大学).
- Zhang Jing 张靖. (2020). 什么可以代表北京城?. 星球研究所. <https://mp.weixin.qq.com/s/TW3TjyLXJiOLBBwO0yB1Ng>
- Zhao Guangchao 赵广超. (2016). *紫禁城100*. 北京: 故宫出版社.
- Zhao Guangchao 赵广超. (2018). *不只中国木建筑*. 北京: 中华书局.
- Zhao Zhenxiang 赵祯祥, Ding Mijin 丁密金 & Zhou Yue 周越. (2009). 由四合院规制看儒家礼制人伦思想. *山西建筑*, 35(07), 17-18.

Received: February 7, 2024

Revised: March 25, 2024

Accepted: March 26, 2024